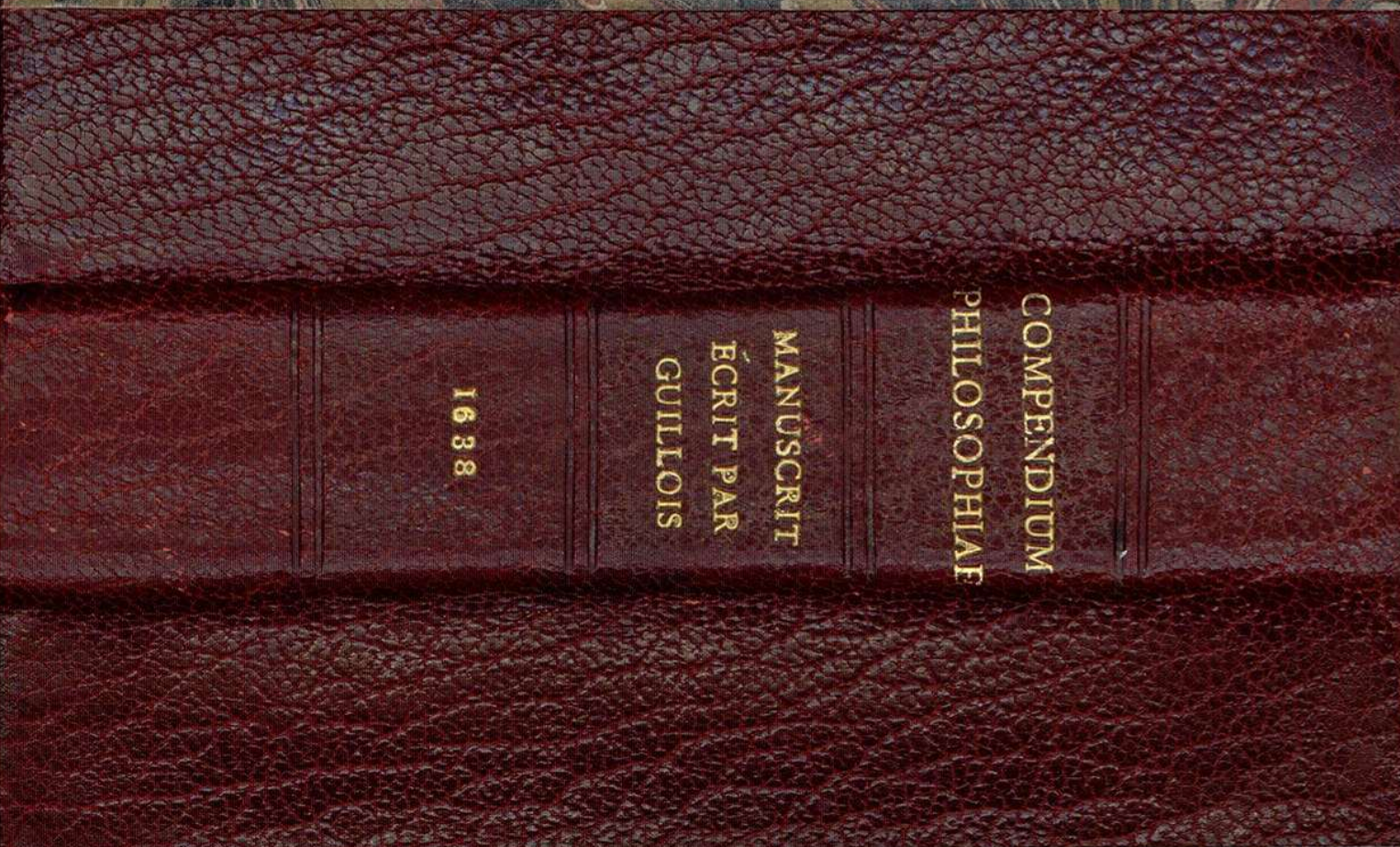
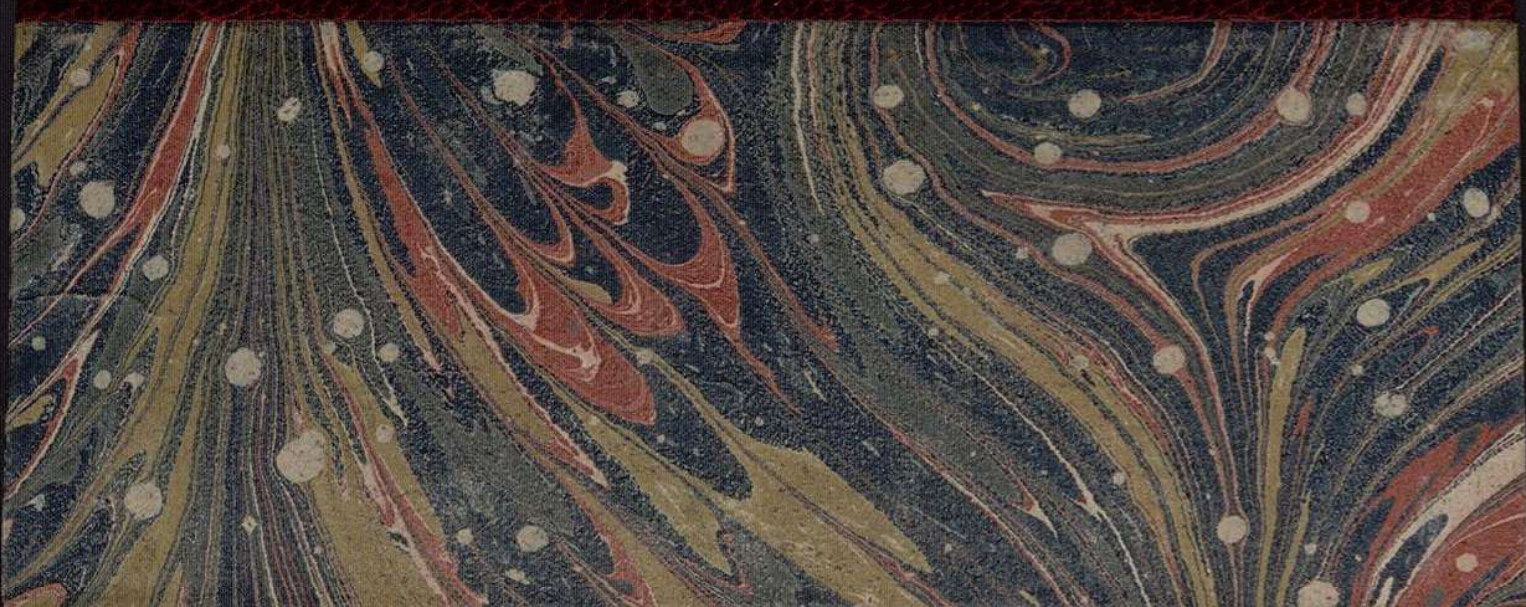

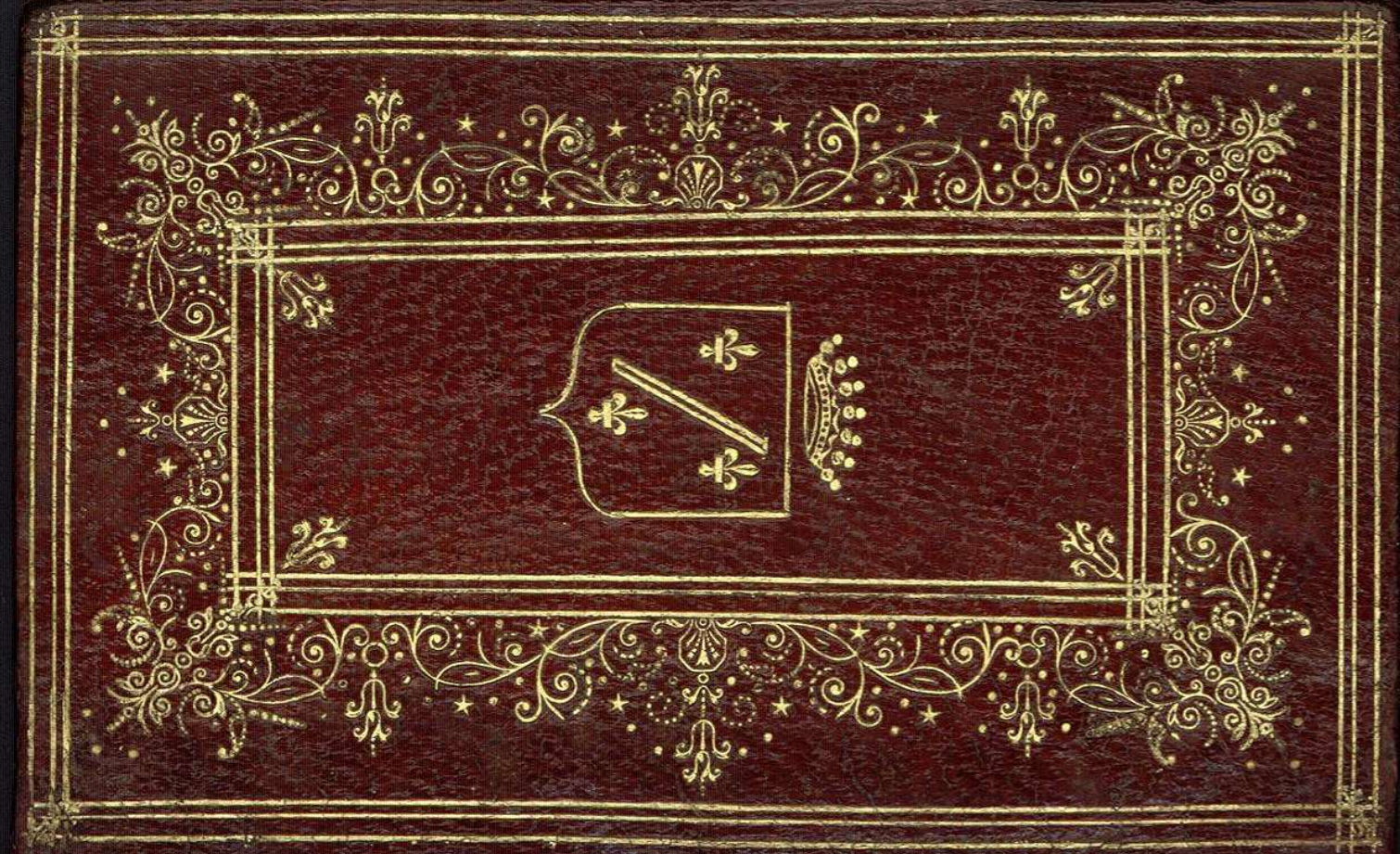

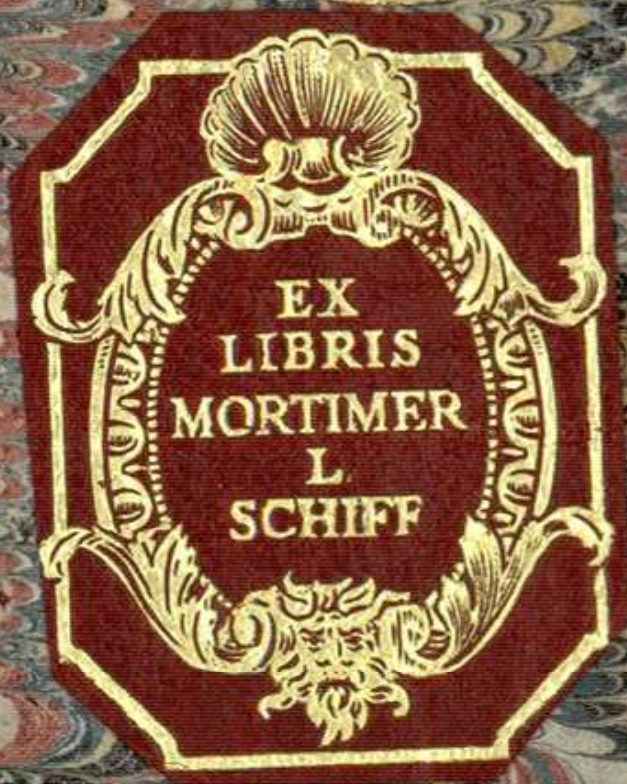
COMPENDIUM
PHILOSOPHIAE

MANUSCRIT
ÉCRIT PAR
GUILLOIS

1638

74500 1738 511-1-

Manuscrit écrit en 1638
par Mecht. Jullien âgé de
18 ans ; ce jeune homme
recommença sans interruption
Cours de philosophie par faisant
le professeur J. Gier

Ces deux ans au
Chiffre de Charles d'Orléans
Valois duc d'Angoulême
seigneur naturel de Richemont &c
et de Marie Touchet

MS 2565

MANUSCRIT

PEDAGOGIQUE

- GUILLOIS

A/950873

compendium
Phiae
datum a d. d. J. Pigis

Lutetiae Parisiorum
1638

Comptroller
of the
Treasury

U.S. Treasury
Department

compendium Phioe

Prælu dia

α Πλ α Solenni apud Ἰθρε & Ἰθρε
 consuetudine & tan tūm & c. dā
 Simulq: & audituū & hilitati consula
 mihi & iū aīo singulare Ἰθρε γαυτε
 lēitē & γαυτε & postquam & Ἰθρε
 & iū d. sing. & γαυτε & γαυτε
 & γαυτε & γαυτε & γαυτε.

Prælu dia Phioe

β Prælu dia & γαυτε & γαυτε & γαυτε
 & γαυτε & γαυτε & γαυτε & γαυτε
 & γαυτε & γαυτε & γαυτε & γαυτε
 & γαυτε & γαυτε & γαυτε & γαυτε

Caput primum

de nōe et existentia phioe

γ Nōe & Ἰθρε & γαυτε & γαυτε & γαυτε
 & γαυτε & γαυτε & γαυτε & γαυτε

4 compendium

Saxigentia, qui quidam amou yohine illi
 gaudere & de studio & indagatio
 mentis quanyde voluntate affectu
 & desiderio: neq: duntaxat yohine dicendas
 & yohine qui seculum & uita tany oxta
 indagatio & a d d d d d d d d d d d d d d d d
 qui in eam sibi comparandam d d d d
 d

Qui ad eam yohine contemplantur &
 uelut a yohine antiquitate
 o yohine d d d d d d d d d d d d d d d d

Pithagoras rogatus a Leonob
 d
 yohine d d d d d d d d d d d d d d d d
 yohine d d d d d d d d d d d d d d d d
 id & amatores & indagatores d d d d d d
 modestia yohine ab oib. f d d d
 yohine f d d d d d d d d d d d d d d d d
 yohine in d d d d d d d d d d d d d d d d
 d
 ob d

6 Compendium

quæ quædam cognitio nihil aliud est quæ
Phia ac proinde datus Phia.

Caput secundum

De
Phia definitionibus
Multiplex assignatus Phia a
definitione.

PRIMO a Stoicis Phia definitur 6
virtute aut qua quis simul instructus
habet singulis idem velle idem nol-
le ac voluntariam servare in vite constan-
tiam.

Secundo a Platone Phia definitur 6
meditatio morum sed duplex. 1. moralis
tua naturaliter aliter moraliter
naturalis sed physica quæ est velle d
et rationaliter servare animam a corruptione.
moralis vero sed Phica quæ est
servare animam a corruptione sed per affe-
tum dum taxat quatenus scilicet
animam a servitute corruptionis liberat, et
a gravibus cupiditatibus soluta sibi

Philosophia 7

magis quam conyoni & in ad
cedunt sibi congruentissimam
patre dei & angelorum cognitionem
ad suum.

Adum autem phisicis in dicitur
moutia illigenda & moue phica &

6. Tercio ab eodem platone phisica defi
nitur similitudo hoie cuius est quan
tum patitur humana condicio: effici
entia phica & ad deum phice acciden
tibus & quidem similitudine nāa, quae
in nobis est. aequaliter & sed functionū
similitudine deum scilicet cognoscen
do, & amandū diligendo, continentian
do & agendo honesta.

7. Quarto a philosopho phisica defi
nitur cognitio eorum diuinorum
& humanorum: per eam diuinae illi
quantum est in eo exphibitae & in
genitabiles cuiusmodi sunt deus
& angeli: per eam humanae illi

8 compendium

guntur esse convertibiles & gene-
rabiles & plantae animalia:

quinto denique *Phia* communia
ut definitus cognitio eorum &
sunt seu cognitio eorum per cau-
sas.

Caput tertium

de *Phia* divisionibus Prior divisio.

Phia dividitur in, habituales, &
& actuales.

Habitualis est quaedam mentis
facilitas, seu promptitudo eorum
to & evidentibus cognoscendi per cau-
sas qualiter est *Phia* quae residet in
pro domine.

Actualis est in se actu & mens
hic est aliquando eorum, & evidentibus
cognoscendi per per se causas
videtur quod actu cognoscit quod
videtur quia evidenter est.

postea

a Posterior division

Philosophia dividitur in theoreticam,
scilicet Speculativam, et in practicam
scilicet activam.

b Speculativa est quae pro
fine habet veritatem et quae in mu-

da sui obiecti cognitione conqui-

escit, nec illud ad praxim edigitur

qualiter est metaphysica quae in so-

ladiis et angelorum contemplatione

conquiescit, nec hoc motus facit

c practica est quae in obiecti sui

contemplatione non conquiescit, sed

finem cognitionis ad praxim edigitur

qualiter est ethica quae non conquiescit

in divinitatis cognitione sed ita ut

sibi proponat cognoscendam et

ut finem cognitionis ad praxim

edigitur.

Subdivisio

Philosophiae Speculativae

Pr^ocompendium

Philosophia Speculativa Dividitur in
in^{te}llectualem, physicam, & mathematicam.

metaphysica est altissima &
maxime pura & a angelis, &
est aliunde ab omni materiae contagione
sequestrata contemplativa.

physica speculativa corpus
naturale quatenus natura est.

mathematica occupatur de
circa quantitatem sed duplicem
est Mathematica, una pura, al
tera impura.

mathematica pura est
quae absolute quantitatem specu
latam & omni qualitate sensibili dis
tinctam contemplatur, qualiter est
arithmetica quae considerat nu
merum quatenus est numerus
simpliciter id est nulla habet
rationem calorem frigoris candoris
& aliarum eiusmodi qualitatum

Philosophica

11

Sci Sensibile.

a Mathematica. In quibus
est quod est sensibile circa quantitatem
quatenus affectum aliquam qualita-
tem sensibilem, qualis est musica quae
consideratur mensuram quatenus
admixtum sono, Sci quae sonorum
quantitatem et mensuram auribus
apprehendit.

Subdivisio

Philosophiae Practicae.

b Philosophia Practica subdividitur in
logicam et moralem.

c Logica occupatur circa mentis
operationes ad verum dirigendas.

d Moralis est sensus circa vo-
luntatis actiones ad bonum di-
rigendas.

12 compendium

Compendium metaphysicum Præfudia

Ut explicandis singulorum Philo-
sophiarum compendij & Initium du-
cimus a compendio Metaphysico
in quo continetur quædam ex-
planatio quæ Philosophia candidatis & quæ ad
necessaria & de ea neglecta nec al-
tius perueniri possim nec illa quæ
am præteractam quæstio in qua o-
portet.

Et autem ordinem quatuor compen-
dia absoluerunt & facilitatis, &
per speculativitatem quædam eorum sunt
quodque in di- & syntactice dividuntur,
disputationes (ubi esse postulabunt) in
quæstiones & quæstiones in capita
Obiectum metaphysicæ & ens
co- & deo, & co- & deo, & substantia, &

Metaphysicum 13

accidenti ita ut tamquam in eo o in
indagatur unde fit in metaphysica
hinc quæ spiritualia sunt hinc quæ
coia sunt et hoc est corpus et in cor
poris est completum.

α μεταφυσικά ἡ ἐπιστήμη ὑπερ-
 σπουδαία, ἡ ἐπιστήμη τοῦ ὀντος ὡς ὄντος, ἡ ἐπιστήμη
 τοῦ ὀντος ὡς ὄντος, ἡ ἐπιστήμη τοῦ ὀντος ὡς ὄντος.

6 *Secundum Sequentiam*
CLES *Institutionum* *disputationum*
de metaphysica *obiecto* *prima* *de*
principiis *et* *causis*; *secundam* *de*
entibus *universis* *simpliciter* *in* *quibus*
proprietatibus *et* *habitu* *et* *in* *quibus* *de* *sy-*
clicis *et* *de* *superioribus* *entibus*;
nimirum *de* *substantia* *et* *acciden-*
tiis *et* *de* *angelis*.

Disputatio prima

De

De
Principijs et causis.

14 compendium
Suaestio prima

De
Principijs
Caput primum

De
Principijs generationis
Principium est aliquid primum a
unde origo principii
dicitur primum est quod est absolute
quia si nihil sit habet primum, sed
respectu id est respectu principii
est. b. fons est principium rivuli, quia
rivulus suam habet originem a
fonte ita b. fons licet sit aliquid
absolute primum nihilominus sit
aliquid primum comparate id est
respectu rivuli.

Principia sunt id quod postea
venit a alio a quo suam ducit ori-
ginem b. b. lumen est principium

Metaphysicum 16

respectu solis quia solis postibi
ut est suum ab solis originis
a duo sunt principiorum quidam
quidam enim sunt cognitionis,
alia vero est.

Caput Secundum

de

Principijs cognitionis.

- b Principium cognitionis illud
est quod nos ducit in notitiam aliorum
ut b. summe est principium cogniti
onis ignis quia est causa o quod
cum ignis sit sed cum ignis domi
latetur cognoscatur.
- c principium cognitionis duplex
est incomplexum scilicet et complexum
- d incomplexum seu simplex
illud est quod unico expressum vocabulo
nos ducit in notitiam aliorum et fun
ctus si cum aut bonis confabatur.
- e principium complexum (quod
enim dicitur axiomata) est quidam
propositio ita cetera et videtur.

16 compendium

probatione o indiget aliter et
probationi in scilicet et totum
maius e sua parte.

PRINCIPIORUM comprehensum a
quodam sum prima secundum
quid, alia eto sum prima abso
lute.

PRINCIPIA secundum quid preb
ma et dicuntur quae ii, aliqua sci
entia sum prima nec ii, et possum
demonstrari quales e illud princi
pium medicinae contraria contra
eque evanescit qd primum e ac
indemonstrabile ii, medicina li
et demonstrari possumus istud
physicum contraria se mutuo
repellunt.

PRINCIPIA absolute prima et
dicuntur quae ad se certa sum, et
per se prima et nec indigent pro
batione, nec possum demonstrari

per principia aliter Scitior, cu
in modum principia Metaphy
sica quae per nullum aliter Sci
entiae principia demonstravi pos
sum sed tantum per illud qd est pri
mum inter ipsa.

a quæres quodnam principium sit
absolutè primum inter metaphy
sica.

b respondeo est sequens propositio
nam quæ vulgo dicitur primum
contradictionis principium, nem
pe impossibile est idem simul
esse et non esse nam per hoc principi
um, seu axioma possum quæ
vis alia principia demonstravi
ipsam esse plane et indemonstra
bile.

c quæres quid sit contradictio?

d respondeo contradictionem esse affir

18 Compendium
maiorum et minorum simul
dictum de eodem secundum idem et
denique omnia puta secundum idem
tempore secundum eandem partem
et secundum eandem gradum:
Et quando manuum dicitur cali-
da et o calida in eandem partem
eodem tempore.

Caput tertium de

Principijs rei.

Principium rei est aliquid a
primum unde aliquid procedit aut
componitur: Et architectus unde
domus; etia et corpus unde homo.

Principium rei duplex est, scilicet
interius et exterius a se habens sub-
stantiam.

Exterius illud quod ita est et
aliquam principium, unde dicitur

namque et essentiali et distincti
qualiter et dicitur respectu consuetudinis

a. **INTERNUM** est illud quod ita est
aliquam principia et ad hunc na
turamque essentiali et distincti sic con
puit et alia rationali sum sunt
na hunc principia.

b. **PRINCIPULUM** est hunc bulgo
dicitur principium productionis
dicitur principium et in fieri. Tunc
est dicitur principium compositionis
dicitur principium et in facto est.

c. **PRINCIPULUM** est hunc duplex
hunc physicum et materia et forma
alium metaphysicum et essentiali
et existenti.

d. **PROECIPUA** principia metaphy
sica et sunt haec sunt nimirum
vultus actus, et potentia; essentiali,
et existenti; modus, et esse modi
ficiali; hunc, et esse hunc

20 compendium

nobilis; generis, et differentia; nam
et singularitatis; Subiectum; et for-
ma; quae omnia ordinis explicabimus
per actus generis et differentiarum de quibus
apriorum dicitur dicendi locus in compen-
dio logico.

Capitulum Quartum

De actu

actus est id per quod esse est magis et
quam potentia et calorem per quem
manus est magis quam calefac-
tibilis seu calida potentia dicitur
per calorem additum actu calida
actus primo dividitur in subs-
tantialem qualis est anima et in ac-
cidentalium et figuram.

Secundo dividitur in primum
et secundum; actus primum est

dictus qui est radix et principium
alterius qualiter est essentia respectu
huius proprietatum: actus secundus est
qui proficitur a primo et visio
a visu.

a. tertio dicitur actus simplicissimus
et purissimus.

b. actus simplicissimus ille est qui est
constitutus in se potentia physica
sicut est etiam illa respectu qualiter
est etiam rationaliter quae licet non constet
in se nihilominus tam est dictum or
dinatum ad materiam vel ad contrarium.

c. actus purus in dicto qui quod
visus est in potentia physica
et tam est compositus potentia meta
physica et angelus qui constet
potentia metaphysica scilicet generis.

d. actus purissimus in dicto qui

22 Compendium

cuiusvis potentiae seu Physicae,
seu metaphysicae ex parte & qua
libet & solus deus.

Quia 1° dividitur actus in actum
sui tantum, in actum alterius
magis quam sui, & in actum al
terius, & sui simul.

Actus sui tantum ille & qui
nihil aliud a se perficit tanquam
forma videtur.

Actus alterius magis quam
sui, id dicitur qui magis & alteri
us est quanta quam sui, & aia &
quia.

Actus sui & alterius simul d
id dicitur qui partem sui partem
alterius quanta & substituit, &
aia rationalis, quae dum est in con
pote illudq; in forma & actus al
terius utrumque conpote dum & deo.

Metaphysicum 23

est signata a corpore. Et actus
sui.

a quinto dicitur actus in se
sicut in metaphysico.

b actus physice est qui est in
naturalibus et corporeis et
spiritibus et ceteris.

c actus metaphysice est dicitur
qui est in spiritualibus et in
mentibus et in
plantis: et ceteris et est
actus in corpore et in diffinitione
existencie.

Capitulum quintum De Potentia.

d Potentia est id per quod esse est forma
liberum potencie aut possibile, sicut
id per quod esse est aptum vel ad agendum
vel ad patiendum.

e Duplex igitur est potentia, et

24 Compendium

na activa altera passiva

potentia activa est vis quae a
dany aliquid producendi et ca
lifactivitate in igne per quam
potest calorem producere.

potentia passiva est vis pas
siva aliquid recipiendi et ca
lifactibilitate in ligno per quam
potest calorem recipere.

potentia passiva duplex est
una obiectiva, altera subiectiva
obiectiva est mensura rei possi
bilitate seu mensura nihilum
supponere. Supereminet
nomen per deum a quo con
necti in
aliquid possit: qualiter et possi
bilitate alterius mundi cum
et aonaliis antiquam pro
cedit.

Subiectiva est aliquid inel
ectibile

Metaphysicum 25

reale in quo aliquid recipi aut ex
quo aliquid duci potest et conuenit
humanum in quo recipitur anima
rationalis et lignum ex quo calor
educitur.

a potentia subiectiva iturum est
duplex una naturalis altera obiecti-
ualis.

b naturalis est quae a causa naturali
et naturaliter (id est sine speciali dei
concursu) operante potest in actu
educi, qualiter est potentia recipiendi
calorem in manu quae ab igne
secundum propriam virtutem agere
potest in actum educi.

c obedientialis est quae non
potest in actum educi ab aliqua
causa naturali et naturaliter operante
sed tantum ab aliqua causa
superiori qualiter est satisfactibili-
tas in angelo.

d potentia activa est iturum du-

26 compendium

plurima naturalia, alia obedi-
entia.

POTENTIA activa naturalis est a

est per quam esse aliqua solo pri-
marie causae speciali concussu

adiuta potest effectum suum agendi

principio concussu suum per

concussu, et potentia per quam ignis

non producit calorem in ligno

debito adiuto.

POTENTIA activa obediens est

est per quam esse aliqua per

causam dei concussu suffulta pro-

ducit effectum suum et esse natu-

rale excedentem, et potentia quae

est in luto ad visum concitum estiman-

dum; potest enim deus ratione su-

permi domini (quod in concussu

obtinere) sic ut ad faciendum quidquid

nulla suoluitur contradictione.

Capitulum sextum
de

essentia, et existentia

a Essentia est id quod constituitur ad quas
tionem factam per quid est, quatenus
hinc quid sit homo etc. apte con
stitutum aial rationalem quod est hominis
essentia.

b Essentia definitur id quod est pri
mum in unaquaque re, estque radix
sive principium omnium sine prae
statum etc. aial rationalem est hominis
essentia quia aiali rationali ni
hil datur prius in homine, et prae
terea est principium sive radix omnium
prae statum quae tribuuntur
homi puta facultates admi
ni, videndi etc.

c Existentia est id quod constituitur

28 compendium.

ad questionem factam per ar. 1. de
 existentia a quodam definitum

id quo esse ponitur extra causam
 sed o. placet definitio utq. ining
 existentia dei composita qui cum su
 omnino subdistinguitur o. potest esse
 habere causam extra quae ponatur
 quapropter existentia melius
 ab alijs definitum id per qd esse
 actu in se habet. Sic hoo. 6. habet
 a sua existentia qd in actu in se
 habet constitutum.

Caput Septimum
 de

re modificabili.

et

modo terminabili.

et

termino.

Metaphysicum 29

a. **res** modifiable & ea quae opus
modi variatur & determinatur
sic digitus & b. determinatur bene
ficio inflexionis.

b. **modus** est id quod eam ita variat, &
determinat etiam utraque mentis o
perum & perfectionum & o apta
ut realiter ab ipsa distinguatur
qualiter & inflexio digiti.

c. **duplex** est modus unus & alter
unus, alter determinatus.

d. **internus** i.e. dicitur qui perti
net ad essentialium rei constitu
tionem & e. saltem ad eius com
plementum; & uno modo cum
forma.

e. **externus** ille est qui o pertinet
ad essentialium rei constitutionem
sed si iam constitutus aduenit; &
sessio expectu huius.

30 compendium

terminabile, & illud qd potestati
hominum habet: terminatum vero

illud qd actu hominum habet,
terminus est qd formaliter aut
quasi formaliter impeditur quomi-
nus esse ultimus aut ultimus pro
predecessore aut patet.

terminus duplex est, unus c
naturalis in punctu in linea; al-
ter arbitrarius in limite a quo
cum.

Caput ultimum
de
Nāā et singularitate
de

Subiecto et forma.

Nāā hic usurpatus pro quodam
quodam specifico qui conflatus
ex genere & differentia solentque
definitione explicari, & affici

Metaphysicum 31

Singularitate qualiter est huma-
nitas.

a Singularitas est quodammodo sin-
gulariter seu differentia numeri
eae quae constituit Individuum:
Et per se quae constituit per se
in ratione Individui; Et ergo dicitur
Singularitas seu Individuatio.

b Subiectum est illud cui aliquid
formaliter contingit et nec tamen
est pars ipsius. Et. b. per se sub-
iectum est calidum quia calidum est cal-
idum est.

c forma est illud quod in se aliter
est: suum est calidum nec tamen
est pars ipsius. Et calidum qui cal-
idum per se est calidum nec tamen
est pars ipsius.

d quod est quodammodo in subiecto
e ratione et duplici denomina-
tione unum aliter in habitatione.

32 compendium

Subiectum denominationis a
 illud quod denominationem suam
 ab aliqua forma ducit in se suam
 ducit et sic hoc denominatur per
 et per quod in se habet. Simili
 ter coelum denominatur visum
 a visione quae est in oculo vidente.

Subiectum Subordinationis est
 illud cui inhaeret aliquid accidentis
 duplex autem est Subordinationis
 Subiectum nempe Subiectum
 quo, et Subiectum quod.

Subiectum quo dicitur secundum
 dandum est illud quod ita recipit ac
 cidentem et recipit aliter Subiecto
 communicat. Et. m. d. et
 Subiectum quo per quia mens
 ita recipit per quod et
 communicat aliter Subiecto
 nimirum a se ratione.

metaphysicum 33

a. Subiectum qd dicitur primarium
Est illud qd ita recipit accidentia ut ipse
Sunt alibi Subiecto o communicat
b. b. aia rationalis. Est Subiectum qd
propter quia propter ita recipit ut
alibi Subiecto o communicat.

Quæstio altera

de

Causis

Caput primum

de

Causis generationis

b. Causa est principium positivum
Influentie est in aliud: ut aqua quæ
Influit frigore in manum quam
Frigor facit.

c. Causa primo dividitur in præteritam
et in præteritam.

34 compendium

CAUSA PROPRIA id est quae dicitur a pro
pria effluere in effectum et ignis in
uery producat.

CAUSA IMPROPRIA id dicitur quae
est in causa condicio sine qua effectus
non producat; qualiter est ad motum
ligni ad ignem sine qua calor non
excitatur in ligno.

Secundo dividitur causa in du-
as habens quae est propria effectus in
quodam influxu cuiusmodi summa
habens et forma respectu corporis
naturalis, et in extrinsecam quae est
propria effectus, et dicitur respectu
causae.

tertio dividitur in causas uni-
vocas et equivocas.

CAUSA UNIVOCA id dicitur quae
produci effectum in ^{seu} dicitur ⁱⁿ natura
et equae equum generant.

CAUSA EQUIVACA id est quae pro-

Metaphysicum 36

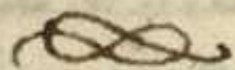
duci effectum diuisa sunt in duas
et sol producitur et accidet.

a quarto diuiditur in causam per se
et in causam per accidens.

b Causa per se est quae quatenus
nunc talis talis producit effectum
sic architectus quatenus architectus
domum construere.

c Causa per accidens est quae
quatenus talis talis producit
effectum et musicus edificare
et spectat enim ad musicum quae
tenet et musicus edificare.

d Ultimo causa diuiditur in hanc
quinque species nimirum in
placitam, finalem, materialem, formalem
et efficientem de quibus iam

est

agendum.

Caput Secundum
de

Causa exemplaris.

Exemplar seu idem est ad
cuius & similitudinem in aliquid
e.g. huius & exemplum una
gine & quae ad hunc similitudinem
aut similitudinem d'ingitum.

Duplicate & exemplar names
 every, all, every Intellectual.

exemplar naturalis est illud
ad cuius similitudinem fit ali
quid ab agente naturali seu ratione
compositae qualis est exemplum quod est
primum secundum rationem generalem.
exemplar intellectuale seu did
acticum est illud ad cuius simi
litudinem fit aliquid ab agente
intellectuali seu ratione compositae qua

le & exemplum qd pictum respici
dum causam de pingui.

Caput tertium de

Causa finali.

a finis est cuius gratia fit aliquid
scilicet id qd impellit operari ad
agendum in sanitatem quae impellit
agendum ad habendam rationem
medicam.

b finis primo dividitur in finem
cui, et in finem cuius gratia.

c finis cui id est in, cuius commodum
est, et non amentum ad aliquid
quid: ubi. finis cui est hoc
quia in hoc commodum est propter

d finis cuius gratia id est propter quod
fit aliquid appetitum qd ubi. beati-
tudo est finis cuius gratia propter
quia propter beatitudinem addiscitur.

philosophia.

Secundo dividitur in finem a
autificum, et in finem autem.

FINIS autificum est ille quod sibi
proponit autifex. In hoc proferendum,
quod ab eius arbitrio pendet. Sic
medicinus duntaxat pro fine ha-
bet lucrum vel honorem.

FINIS autem ille est quod pro se autem
in tendit et propter quod fuit. In sti-
tuta: b. b. finis medicinae est sa-
nitas et autem lucrum quia me-
dicina instituta fuit propter sani-
tatem et propter lucrum faciendum.
tertio finis dividitur in finem d-
um et in finem ultimum.
FINIS dum et in finem ultimum.
FINIS dum et in finem ultimum. ita est cuius
gratia sit aliquid sed etiam ipse
sit alterius gratia: sic visus audi-
tus duntaxat die festo et satisfiat

Metaphysicum 39

precepto ecclesiae, et ideo satisfi
precepto ecclesiae ut comparatur
beatitudo.

Finis ultimus id est cuius gratia
ita sum, ipse autem ultimus gra
tia est, sed duplex est cuiusmodi finis:
finis secundum quod ultimus et alius
simpliciter ultimus.

Finis secundum quod ultimus id est
ad quem omnia referuntur. Sed in aliquo
dumtaxat genere qualiter est sanitas
in genere medico.

Finis simpliciter ultimus id dicitur
qui in omni genere ultimus est et ad quem
omnia omnino referuntur; ipse vero ad
nullum finem ultiorum refertur:
qualiter est Solus Deus qui per se
dicitur summum bonum, seu be
atitudo de qua in moralibus.

Caput Quartum de

Causa materiali et formali

Matéria est id circa quod est in quo est aliquid
ex quo fit aliquid.

Exemplum igitur est materia minimus
materia circa quam, materia in qua, et
materia ex qua.

Materia circa quam (qua vulgo dicitur
obiectum) est id circa quod occupatur fa-
cultas vel habitus. Ex. color est
materia circa quam facultas videndi
di quia videndi facultas occupatur
circa colorem.

Materia in qua est illud quod in se est
per aliquid, scilicet quod est subiectum, et
hominem a lumine accidentie
aut formae. Ex. manus in quo du-
ctus est digitus.

materia

Metaphysicum 41

α. μάα εα quae ē illud εα quo aliquid
fit vel compositum εε lignum
εε lapideum εε. q. b. fit domus.

β. forma ē actus qui adiungitur
materiae εε cum εε constituit aliquid
totum scilicet compositum quae licet
εατα equivalet quae simul cum
materia constituit aliquid totum scilicet
equum.

Caput ultimum de

Causa Efficiente.

γ. Causa efficiens εα ē quae per
actionem εαalem producit aliquid
effectum: εε igitur qui per εαalem
actionem putat per causam actionem
producere εαalem.

δ. Causa efficiens primo divi
ditur in principia εε instrumenta

42 compendium

causam.

CAUSA principis est quae a
gū ppria virtute et effectu sibi
ide virtute communis suavitatis
(in se habet) producit.

CAUSA instrumentalis est
est quae o agū ppria virtute, ut
effectum sibi communis suavitatis
producit; et maxime.

Secundo dividitur in libera et
necessariam.

CAUSA libera est quae posita
habet ad agendum propter
sibi potest sibi habere ab
actione; cuiusmodi sum homo
angelus et deus.

CAUSA necessaria est quae
posita est ad agendum propter
quod sibi potest sibi ab actione
habere et ignis qui usque
abstinere a combustionem liqui

Metaphysicum 42

debiti ad moti.

a tertio dividitur in causas totales
et partiales.

b Causa totalis est quae totum
producit effectum et quae qui so-
lus habet eandem.

c Causa partialis est quae pro-
ducit tantum partem effectus et
augmente quod aliquando duntaxat
partem domus puta tectum
constituit.

d quarto dividitur in Physicam
et moralem.

e Causa Physica dicitur est quae
effectum realiter et propria virtute
attingit et aqua frigefaciens
manuum.

f Causa moralis est quae pro-
ducit quod effectum a se realiter
non propria virtute sed aliena: et

44 compendium.

Medicus qui sanitatem constituit
in o^{mn}i p^{ar}te virtute sed alicuius Sa-
licis p^{ro}pharmacorum.

quinto dividitur in causas p^{ri}ma^{ria}s
et secundarias.

Causa p^{ri}ma est quae concu-
rit ad o^{mn}e effectum, ipsa autem
nullius causae est effectus qualis
est Solus deus.

Causa secunda est quae o^{mn}i
p^{ro}ductus indiget concursu cau-
sae p^{ri}mae: cuiusmodi sum o^{mn}e
creature quae nisi adiuvetur
divino concursu nihil omnino
agere possunt.

Disputatio Secunda de

Ente eiusque proprie- tate virtute

Quaestio prima
de
Ente, eiusq: proprietatibus
Incomplexis
Caput primum de
Ente

Nomen entis sumitur adiectivè,
seu participialitè: id est pro partici-
pio *ens* *bi*, *sum*, quo sensu idem signi-
ficat quod existens seu habens actu-
aliter existentiam. vel substantivè,
et nominalitè quo sensu significat
quidquid essentiam habet vel actu-
aliter, vel possibiliter, vel imagina-
riam.

Et posteriori modo sumptum est
triplex nimirum ens reale, ens
rationis et ens imaginum.

Et reale est illud quod *ens* existit

aut existit potest. Unde dicitur ab
operatione intellectus huiusmodi.

ENDE ratione latet Sumptum est
quidquid ad mentem quod dicitur
ratione aliquo modo pertinere: istque
triplex effectivum scilicet subiectivum
et obiectivum.

ENDE ratione effectivum. Illud quod
a mente effectivum cuiusmodi sum
operatione mentis.

ENDE ratione subiectivum. Illud
quod in mente recipitur: de scientia
quod in hoc est in mente.

ENDE ratione obiectivum. Illud quod
nullum aliud habet et patet
illud quod si affigitur ab intellectu:
Sed id quod aliter apprehenditur
quam sic: qualiter est chimera.

NOTA. Certe ratione proprie
dicti illigitur solum esse ratione
obiectivum: nam duo prius dicitur

Sum entia realia.

¶ 125 in diuino illud est quod bibamus, et
positiuam existentiam nec habere
nec habere potest. Sed tantum ali-
quam abusiuiam quae in entis
operationibus antecedit, qualis est
excitatio quae quomodo nullam
habere bibamus et realiter existen-
tiam nemo tamquam cogitans
reprobatur in oculo caeci.
dicitur autem et in diuino,
quia prout conuenit cum ente
reali, prout cum ente rationis,
cum ente quod est realiter quia ante-
cedit operationem estque nemo
cogitans: conuenit vero cum en-
te rationis quia bibamus et realiter
non habere existentiam.

Capitulum Secundum
De

proprietas entis generationis

Proprietas est nihil aliud
illigibile quam affectio quadam
quae sit comitatus perpetuae rei cuius
essentiae & cum ea reciprocatur
qualiter & videndi facultate quae
perpetuo comitatur naturam huma-
nam & cum ea reciprocatur.

Proprietates entis sunt ii)
duplex differentia aliae sunt
sunt complerae aliae sunt incomplerae
Proprietates complerae sunt
sunt quae pluribus hominibus
effluuntur & entis comitum
tantum sub disjunctione &
necessarium vel contingens
absolutum vel relationum.

Proprietates sunt incomplerae

eorum quae unico designantur
 vocabulo & enti communium circa
 distinctionem qualitatis & bonitatis
 eorum cuius & dicuntur esse eadem esse
 bonum & esse bonum & esse bonum &
 esse.

INCOMPLEXA autem entia
 proprietatum quaedam sunt secundum
 derivatam, alia primariam.

PROPRIETATES secundariae sunt
 quae oriuntur a primariis
 cuiusmodi sunt intelligibilitas, &
 amabilitas quarum haec suae
 duci originem a bonitate, illa a
 veritate.

PROPRIETATES primariae sunt
 quae oriuntur ab alijs, si
 propriis; tunc autem vulgo est
 consuetudo nimium veritatis, &
 veritatis & bonitatis.

Caput tertium de Unitate.

Unitas est indivisio et in se, et
divisio a quovis alio et, seu est id
per quod res est indivisa in se, et di-
visa in se a quovis alio. Unde
omnis dicitur quicquid est indivisus
in se et divisus a quovis alio. Et hoc
Socrates est omne quia est indivi-
sus in se (et est in se divisus in se
et hoc) et prout est divisus et
a quovis alio.

quod in se est unitas nimis
transcendentalis, formalis, nu-
merica, et universalis.

Unitas transcendentalis est
quae communis est, quae hunc est
est, seu quae communis est sine

gubere quatenus et entia sunt.

Veritas formalis est quae affi-
ci rationibus formalibus seu essen-
tialibus cuiuslibet rei qualiter est uni-
tate per quam Plato est unus et homo

Veritas numerica seu singulari-
ter est quae afficiuntur eodem na-
turaliter incommunicabiliter alteri
aut multis in personis et in partibus
quae praedictum de personis quae
sunt et personae.

Veritas unius est taliter est quae af-
ficiuntur eodem naturaliter multis in
personis communicabiliter, et
apud quos de personis praedictum
qualiter est unitate naturae humanae

Capitulum Quartum de Veritate.

Veritas omnes sing sumpta
duplex est nempe veritas rei,
et veritas signi.

Veritas rei seu transcedens
et conformitas rei cum suis
principijs qualiter est veritas
propter quod a iudicio est
quando habet principia etiam
vi constitutionis.

Veritas signi est conformitas
signi cum re significata qualiter
est veritas locutionis et cognitio
nis: tunc enim locutio est vera
quando conformis est rebus pro
locutionis significatis: sic
etiam cognitio dicitur vera quan
do conformis est obiecto seu rei
cognitae. Et dicitur quia appropin
qua solius et tunc maiorem eius
cognitio dicitur vera quia confor

Metaphysicum 53

mitte. Et est cognita nempe soli.

a Sed duplex est veritas cognitio
nis, una simplex altera compl
exa seu composita.

b Veritas simplex est consonantia
cognitionis cum re cognita citra
affirmationem et negationem. Unde
quod appropinquat equum sicut est,
in se ita et nihil de eo affirmari au
negari.

c Veritas complexa est consonantia
cognitionis cum re cognita ita ut
aliquid de ea affirmetur aut ne
gatur: puta dum quid affirmat
ur et latet in re.

Caput ultimum de

Bonitate

d Bonitas est subiecta et digna

54 compendium

fectio vel dicitur conuenientia cum
appetitu.

BONUM dicitur illud quod subiectum
dicitur perfectum est, secundum quod congru-
um, et conueniens appetitui. Et bonum
quod est bonum propter quia dicitur appet-
itui conueniens, et commune dicitur.

BONUM transcendens est nimirum
transcendentale, physicum, et
mouale.

BONUM transcendens illud est
quod conueniens dicitur quod tenet dicitur
est, et secundum communem rationem
dicitur sic quod liber dicitur et dicitur dicitur
bonum bonitate transcendentali.

BONUM physicum seu mouale
est illud quod congruum est mouali: et
frigus aquae calidum igni.

BONUM mouale illud est quod con-
gruum est intellectuali agenti quod

unde videtur de voluntate et intellectu
libere, qualiter et actus et virtutes.

Suaestio altera de

Complexis proprietatibus? Entis

Inter complexas entis propri-
etates vulgo recensentur duae com-
pletum et incompletum, et per-
se, et etiam per accidens.
Momenta neutrum, Successum,
permanens, absolutum, relatum,
necessarium, contingens, idem, et
diversum.

Caput primum de ente completo et incom- pleto.

de
ente per se et ente per
accidens

ENS completum illud est quod habet
rationem totius et sic. Sic namque: sua
ordinatio ad compositionem al
terius entis per se et hoc.

ENS in completum illud est quod habet
tantum rationem partem et sic
Sic namque: sua ordinatio ad com
positionem entis per se cuius
modi sunt materia et forma et
compositio naturalis.

ENS per se illud est quod vel nullius
constat partibus, vel dicitur, vel
constat partibus eiusdem nature
quorum una situm rationem po
tentiam, et altera rationem actus,
vel hoc qui constat ex materia tan
quam.

quam ex potentia, et ex. aia tan

quam ex actu.

α. 175. per accidens illud est quod confla-
tus ex multis entibus completis
et ordinatis ad sese invicem; et
album quod coalescit ex parvitate v.
6. et albedine quae sunt duo entia
completa.

Caput Secundum de Momentaneo, Succes- sivo, permanente, absoluto, et Relativo.

6. Momentaneum illud est
quod durat nisi puncto aut momen-

to tempore et cu^m eo angeli.
SUCCESSIVUM illud est quod
 naturam habet in fluxu positam
 ita ut o^mne suae partem nunquam
 simul obtineat sed una parte
 succedat alteri, et tempore par-
 tem namque tempore nunquam
 sunt simul puta hora octava
 nunquam est cum nona sed oc-
 tava procedenti succedit nona
PERMANENS illud est quod di-
 ubi^{us} duos momento quodque
 suae o^mne partes, si quae tam
 habet, simul potest obtinere et
 domine.

ABSOLUTUM illud quod ducit
 respectum ad aliud et quae
RELATIVUM illud quod ducit
 respectum ad aliud et filius qui ordi-
 nem ducit et respectum ad patrem.

Caput tertium de

Necessario et contingenti

- a. Necessarium est illud quod oportet
aliter atque aliter se habere in se.
- b. Contingens est illud quod oportet ali-
ter atque aliter se habere in se contingens
est secundum se ipsum vel secundum
causam.
- c. Necessarium dupliciter est, unum
absolutum alterum hypotheticum.
- d. Necessarium absolutum illud
est quod simpliciter et absolute id est nul-
la facta hypothesis necessarium est,
sic necesse est deum existere, hominem
et
animam rationalem.
- e. Necessarium hypotheticum seu
conditionatum est illud quod facta ali-
qua suppositione oportet aliter atque
aliter se habere, absolute tamen id

Et sublata Hypothesi, potest aliter
 atq: aliter se habere: v.g. necessarium
 est pectus esse apertum ex Hypothesi
 qd loquatur quia loqui o potest, nisi
 esse apertum, absolute tamen id est su-
 blata Hypothesi qd loquatur o est ne-
 cessarium esse apertum.

Caput ultimum de Eodem et diverso.

Eodem dicitur qd cum alio conue-
 nit in aliquo. v.g. Plato dicitur idem
 cum aristotele quia cum eo convenit
 in natura humana.

Diversum dicitur illud qd cum
 alio o consentit sed ab eo discrepat
 v.g. pectus diversum est a buccis quia
 quia ab eo discrepat per rationalitatem.
 Phi diversum a distinctum dicitur

ut confunduntur: quare propter agendum
de diuerso, Solent de eandem distinc-
tionum generibus verba fieri.

a distinctio generatim sumpta
duplex est una negativa altera po-
sitiva.

b distinctio negativa est quae
est inter duo o entia puta inter du-
as chimicas intercedit, vel inter
duo quorum unum est ens, alterum o
ens puta inter Venerem & alium, et
hincoccurrentem.

c distinctio positiva est quae
intercedit inter plura aut quasi plu-
ra entia: Sed duplex est distinctio
positiva una rationis altera realis.

d distinctio rationis est quae in-
tercedit inter duo quasi entia, Scilicet
est propter quod est una et eadem

apprehenditur et multiplex qua
 lité distinctio intercedit in se
 dicuntur et substituantur divinantur.

distinctio rationis intercedit a
 plese et, una rationis rationis autem
 altera rationis rationis autem.

distinctio rationis rationis autem
 et est propter quod una eademque est
 concipitur et multiplex. Sed citra
 illius fundamentum et ex modo
 humanae mentis arbitrio videtur
 quod existimari concipitur distin
 qui a privatione visus.

distinctio rationis rationis autem
 et est propter quod una eademque est
 cogitatur et multiplex. Sed cum
 aliquo fundamento et occasione
 distinguuntur et cum illis rationis
 solari distinguuntur coherere.

vita virtute Siccandi et illuminandi.

- A **distinctio realis** est quæ aliquod ab alio ita distinguitur præcisæ et ordinatæ mentis, ut si idem cum illo: duplex autem distinctio realis, minor et maior, altera maiori.
- B **distinctio realis maior** est quæ intercedit inter duo quæ separari possunt a se invicem, et separata existunt: qualis distinctio intercedit eorum et animæ.
- C **distinctio realis minor** est quæ intercedit inter duo quorum unum potest quod existat sine altero sed o vice versa. U. G. digitus et inflexio distinguuntur distinctione reali minore quia potest existere digitus sine

flexione sed sufficiens digiti nequi
 et absq: digito.

Disputatio ultima

De

Inferioribus Entis

Quaestio prima

de

substantia et accidente

Caput primum

de

substantia

substantia definitur esse a

per se subsistens id est in hoc

esse aliter tamquam subiecto

inhesionis movet accidentium.

Subsistentia seu hypostasis

est modus aut veluti modus sub

stantialis substantiae iam exis

tenti adveniens per quem creditur

incommunicabili & alteri tam quā

supposito substanti.

α duplex ē una nāc intellectualis, &
dictus personae litae qualis ē sub
sistentia angeli aut hoīe, altera
nāc quae ē rationis ex pte & dictus
subsistentia simplicitis aut suppo
sitalitae. V. G. quia nāc qui ē rationis
ex pte, dicitur subsistentia vocatus
supposititalitae vel potius retinet
nomē substantiae.

β quæres quid sit suppositum?

γ respondeo suppositum ē substantia
singularis & existens & subsis
tens vel substantia affectans.

δ porro illud vult esse discriminare
personam inter & suppositum qd
suppositum substantia sit quavis
subsistentiam habens; persona

vero si sola Substantia Intellectualis Subsistens. &c. quare licet Subsistentiam habeat. dicitur persona sed Suppositum quia o-
 est Substantia Intellectualis: contra
 vero angelus dicitur persona quia
 est Substantia Intellectualis.

Caput alterum De accidente.

accidens est quod in alio existens a
 alio inhaerens. &c. candor ni-
 uis est accidens quia inhaerens nivi,
 & sine eo nequit conservari saltem
 naturaliter.

triplex est Inhaerentia nimirum
 actualis, proportionalis, & ra-
 tionalis.

Inhaerentia actualis est

per quam accidentis actu apprehen-
di subiectum putandum nigrum
actu officii communis.

a **In** **h** **o** **e** **r** **e** **n** **t** **i** **a** **a** **p** **t** **i** **t** **u** **d** **i** **n** **a** **l** **i** **e** **e** **a**
est per quam accidentis additur pro-
clivitas ad subiectum apprehendendum
scilicet est quaedam proclivitas ad inhae-
rendum actu. Et. b. aliter dicitur hanc con-
servare licet nullum actu appre-
hendat subiectum semper tam-
proclivitas est ad illud apprehendendum

b **In** **h** **o** **e** **r** **e** **n** **t** **i** **a** **e** **a** **d** **i** **c** **a** **l** **i** **e** **e** **a** **d** **i** **c** **i**
tum quod additur. Est ac principium huius
actualis, huius aptitudinalis inhaerentiae

c **Q** **U** **A** **E** **R** **E** **S** **a** **n** **s** **i** **c** **u** **t** **h** **u** **i** **p** **s** **e** **a** **d** **m** **i** **t** **t** **u** **r**
in haerentia in accidente ita et in sub-
stantia huiusmodi possit admitti sub-
stantia.

d **N** **O** **N** **C** **L** **E** **O** **p** **o** **s** **s** **e** **e** **d** **e** **b** **e** **r** **e** **a** **d** **m** **i** **t** **t** **i**
nam esse habet inhaerentia ad accidentis

ita se habet Subsistentia ad Subs-
tantiam; Ergo Sicut admittitur in
hæc in accidente ita quoque admit-
ti debet triplicem Subsistentiam in Subs-
tantia nimirum Subsistentia ac-
tualis, aptitudinalis, & radicalis.

Quæstio altera

De Deo, et angelis; Caput primum. De Deo.

Nomina quæ deo tribuuntur vel a
relativa sum si creator. vel sum
absoluta si sapientia. vel sum deo
propria si omnipotentia: vel sum cre-
aturæ coia, si pater dominus: sed
nomina creaturæ imposita ad
deum o sum transferenda nisi se-
clusis imperfectionibus.

& existentia dicitur modo de deo
 paginæ ii q. 1. de principiis & conclusio no-
 bis innotescit dicitur & nota li. ratione de
 monstrari potest hunc in modum
 oia sunt & dependent ab alio ne-
 cessario per se esse in finitum.
 Sed datum aliquod esse in se
 & independentem a quo coeternum sunt
 producta & dependentia: illud autem
 esse in se & independentem a
 quo coeternum sunt producta & depen-
 dentia, dicitur. Ergo datum dicitur
 essentialiter ineffabile id est
 nullo sermone a nobis potest de-
 primi: scilicet de eo non est condi-
 cio rerum perfectissima unum est
 nobis cognosci oia possunt quid sunt
 sed tantum quid oia sunt: unde apud
 platonem quærenti docenti quid
 sunt dicitur respondere Cimonem quid oia sunt

dicere, novi quid sit: quid sit, novi.
namque corpus, et color, et
angelus, et quidpiam eius generis
eius sit hic sit. prestantiorum
et illigro.

Deus describitur et in seipso
Incomitum In finitum, Summum
Simplicissimum omnipotens et
attributa dei sum in duplici
differentia: quaedam enim sum
negativa id est nomine negativo
et preimuntur in In finitae et alia
et in seipso sum positiva id est et preimun-
tur nomine affirmativo et sapien-
tia. Caput alterum

De
Angelis
Angeli multi appellantur

nomini bus dicuntur enim in Angeli
 hie, mentes, Spiritus, Substan
 tia separata.

a. Et si davi angelice nulla fonsa
 eio nãalre conuincat eouuy
 tamẽ, existẽtia eũtissimã e
 e. Sa hie constat de sacris codicib?
 ii) qd. acbta sũ angelorũ mẽtib.

b. præterea eũm eũsi pũfẽtio
 videtur eũgẽ eũ qdẽ dantur
 quãdam substantia eũtatur om
 nino coupouẽ pũta equẽ lẽ:
 alia pũtiũ coupouẽ pũtiũ
 incoupouẽ eũ hõ ita etiam dẽ
 tu quãdam omnino incoupouẽ
 sũ spiritales nĩmĩũ angeli.
 c. angelu dẽfinitu substantia
 eũtatur spiritale completa e im
 mortale.

numerus angelorum licet sit
 infinitus, et tamen, maxime
 apud colligitur de illo dicitur
 millia millium ministrabant,
 et decies mille, millia centum
 sistebant ei.

Universa angelorum multitu-
 do dividitur in tres hierarchias, et
 quolibet hierarchie in tres ordines
 prima hierarchia continet hos
 archangeli, et seraphim,
 Secunda continet potestates,
 dominationes, et virtutes.
 tertia denique continet principatus,
 archangelos, et angelos.

Et hæc
 de
 metaphysico compen-
 dio.
 comp.

compendiū. Physicum
Præfudia.

a Obiectum Physicæ est corpus
naturæ quatenus naturæ est id est
quatenus habet in se principium
motus et quietis physica cuius tota
occupatur in se per se iudice per se
per se, naturæ, affectionibus, et speciei
bus corpus naturæ.

b Physica est scientia specula-
tiva quæ versatur circa corpus
naturæ quatenus naturæ est.

c Preinstitutione disputatione
de obiecto Physicæ: primam de
principiis et naturæ corpus na-
turæ: Secundam de præcipuis
affectionibus in se corpus
naturæ tertiam de quædam

~~in hunc speciesbus~~

Disputatio prima

De

principijs et natura

Corporis naturalis

Quaestio prima

De

Principijs naturalis.

Caput primum

De

Principijs Physicis

Universum

Principia Physica ab A^a

Aristotele definitur ea quae

ut ex sese invicem nec ex

alijis sed ex ipsis oia.

Ex qua definitione liquet du b

ad desideravi conditiones ad ra-
tionem principiorum physicorum.
a **Prima** condicio est huiusmodi esse
esse uniusmodi est unum in se
alio, nec esse aliud quia si enim esse
esse uniusmodi vel esse aliud iam
fuerunt principia sed principia
et potest quae ab aliis ducuntur originem

b **altera** condicio est huiusmodi
similia, id est composita naturalia: quod
nec enim principium necessario
postulat aliquod principium
quod ab eo oriatur et autem quae
oriuntur a principijs physicis
vocantur composita naturalia.

c **Duplex** est principiorum phy-
sicorum generum alia enim sunt
genera omnia alia sunt composita

tionis.

Prima vulgo numerantur generis & rationis principia nimirum materia, forma & privatio quia generatio est transitus a non esse ad esse atque in eiusmodi transitu a non esse ad esse tria observantur nimirum esse quod transit, id a quo transit, & id ad quod transit. 6. in generis ratione igitur de ligno primo observetur esse quod transit puta materia ligni quod est subiectum transitus. Secundo id a quo transit scilicet hominem a quo, scilicet non esse. Tertio privatio formae ignis, scilicet id ad quod transit scilicet hominem ad quod nimirum est scilicet forma ignis.

Principia compositionis 6

Duo sum tantum nunc et materia
 et forma quia principia composi-
 tionis et sum et quod coalescit
 conpue materiae: atqui conpue materiae
 et compositum tantum et duobus
 partibus nunc et materia, et
 forma et satis conspicuum et
 et hoc in quo nulla partes par-
 te materia et formam deservit
 duntum igitur duo sum tantum
 principia compositionis nunc
 et materia, et forma

Caput secundum

De Materia

a Materia dicitur πανδεχης id est
 oia suscipiens quia et ad oia

forma et oportuna, omninoque cupida.

Ma definitio primus unius et
cuiusque rei subiectum ex quo
in sito et permanens esse nã
esse fieri vel componuntur.

Dispositio est materia una prima, et
altera secunda.

Ma prima est ipsa materia nu
de, et secundum sic dicitur quia
hunc minimum cogitatus disti
tuta omni causa hunc substanti
alibus, hunc accidentibus: qua
libet est materia quicquid concipi
tur sine forma substanti ali
genie et ab eo: et illi forme et acci
dentalibus puta sine calore
siccitate leuitate &c.

Ma secunda est quae cogi
tatur quod forma substantiae

hic dicitur sed pluri bus in struc-
ta formis accidentalibus cum ad
formam substantialis erectione
preparantibus qualiter in
igni cum concipitur absq: forma
substantiali ignis sed cum
calore & siccitate qd ad eam sus-
cipiendam dispositus

Caput tertium

De

forma

a forma sumitur interdum pro
quouis actu sine physico, sine
metaphysico, hic tunc sumitur
pro solo actu physico.

b forma generatim sumpta diui-
ditur primo in artificiosam, &
naturalem.

c forma artificiosa est quae ab

artificis introducitur in materiam
qualiter est forma bestie quae a sar-
tore in pannum introducitur.

forma naturalis est quae ab agente
naturali educitur et materia vel est
unitus qualiter est forma ignis quae
ab igne generante educitur et ma-
teria ligni.

Secundo forma dividitur in b
assistentem et in formam.

forma assistens est quae ita c
praesens est corpori vel in se uni-
atur, ut cum eo constituat ali-
quod compositum qualiter est ange-
lus et corpus coniunctum humani.

forma informans est dictum quae d
ita praesens est materiae vel est unitus
et cum ea constituat aliquod compo-
situm; qualiter est anima et corpus.

- a. forma informans est ibi duplex
una accidentaria et calida: altera sub
stantialis et forma ignis.

Caput ultimum De Privatione

- b. Privatio definitur cavētia formae in
subiecto ad eam recipiendam idoneo.
- c. Per hoc videtur, in subiecto idoneo, dis
tinguitur privatio a negatione. Siquidem
negatio est cavētia formae in subiecto
ad eam recipiendam inextremo. Et hoc co
cavētia videtur in igne est privatio quia
ignis est subiectum ad visum recipiendum
aptum et habet cavētia visus in la
pidem est negatio quia lapis est subiectum
inextremum ad recipiendum visum.
- d. Privatio primo dividitur in aut si

ciosam, et naturalis.

Primum artificiosa est cautiva forma artificialis in subiecto ad eam recipiendam. Secundo in cautiva forma naturalis in panno.

Primum naturalis est cautiva forma naturalis in subiecto ad eam recipiendam. Secundo in cautiva forma ignis in chaula.

Secundo diuiditur primum in proximam et remotam.

Primum proxima est cautiva forma iam iam obtinenda qualis est primum forma ignis in ligno calidissimo.

Primum remota est cautiva forma tam cito habenda qualis est primum forma ignis in ligno frigidissimo.

Tertio diuiditur primum in autem

dentem & consequentem.

a) **PRIMA** antecedens & consequens for-
mae mundum habitae & consequens for-
mae ignis in ligno.

b) **PRIMA** consequens & consequens
formae ignis habitae & consequens for-
mae ligni in cinere.

Suaestio altera

De natura

Caput primum

De

Definitione, et diuisione
naturae

c) Nomen naturae praetermissis ubi
quid accceptionibus significatur hic
pauca essentiae conpouit naturae licet
quo sensu naturae definitur ab Avicenna

totale principium et causas motus
et quietis eius in quo est primo prout sit
et prout accidit.

Duplex est natura una activa, altera
passiva.

Natura activa est dictum quod est prin-
cipium effectuum motus, et quietis
qualiter est anima canis in cane.

Natura passiva est dictum quod est prin-
cipium passionum seu effectuum
motus et quietis ut materia quod tendit
ad motum tunc ad quietem concu-
rit sed passiva tantum.

Natura activa vocatur forma, pas-
siva vero appellatur materia.

quaeres quid sit compositio naturalis et
in compositione substantiarum hoc
duo principia univium materia, et
forma.

Ita deo compositio naturalis est sub-

tantiam completam essentialiter
constantem ex duabus rebus nempe
ex materia et forma bene unitis. Et hoc
est compositum naturale quia constat materia
et forma esse inter se unita.

Caput alterum
de
natura, artisque similitudine
et
dissimilitudine

α. Aliter habitus mentis effectivus
circa materiam exterius quae alicui
atque alicui se habere potest occupatus
Et hoc architectura est autem quia visus
habetur circa materiam exterius puta
circa domum quae alicui atque alicui
se habere potest.

6. multis nominibus conveniunt
pariterque differunt autem a natura.

PRIMO conueniunt quia sicut natura
numquam agit frustra sed semper
propter aliquem finem ita et autem
propter sibi propter aliquem finem.

SECUNDO quia quemadmodum
natura nihil producit ex nihilo sed
supponit aliquod subiectum in quo
operatur ita et autem.

tertio quia sicut natura est sapientissima
et ordinatissima et amantissima;
ita et autem.

quarto denique quia sicut natura ab
simplici perfectione uisus ad perfectionem
progredditur ita et autem.

DISCREPANT uero autem et natura.

PRIMO quia natura sine autem potest
multa moliri autem uero sine natura

SECUNDO quia natura est principium
motus in eo in quo est puta forma

canis in cane: unde videtur principium operandi in eo in quo est putrefactio tua principium motus in lapide, vel in ligno in quo est.

a. **tertio** quia forma naturalis subiectum est sola materia: artificiosae vero est composita naturalis puta manivoli quum. &c.

b. **quarto** quia natura dicitur numero causa univoca videtur quia est quum generatur unde videtur semper est causa equivoca videtur architectus domum construere.

c. **Itaque** natura autem est praestantior quod natura si substantia, unde videtur accidens, si substantia autem praestatur accidenti, tunc quia unde dicitur natura est impotens, o autem natura est impotens

Sine autem: ergo nō autē ē præstan-
tior Disputatio Secunda.

De
affectionibus
seu
proprietatibus corporis
naturalis.

Quatuor sunt principes corporis
naturalis affectiones scilicet quanti-
tate, locus, motus, & tempus.

Quæstio prima
De
Quantitate et loco
Caput primum.

De
Quantitate.
Quantitas facienda cuius bā
nō

uificio esse aliqua ē extensa, id ē
partes habet extra partes: sic fō
ū. b. habet a sua quantitate ē co
pui sū extra collum: collū extra hu
mores ē humidi extra trachia
α quales etiam quantitate conflu
tu ē solis Indivisibilibus puta
linea ē solis punctis.

β rōnde quantitatū ē componi
ex mōie Indivisibilibus quia
qđ extendū ē ac **D**ivisibile ē
potēti conflari ē rebū ē extē
Sic ac Indivisibilibus sed quan
titate ē extensa ac divisibile
ergo nequā componi ē solis
Indivisibilibus.

γ partes autē ē qđ compositū
quantitate dupliciter sum gēris
alio ē unū sum aequaliter ē ē com

municantes bi duo pcedit in linea
 bi pcedat: alia vero sum in a qua
 lre & communicantes seu pro
 portionalis cuiusmodi sum pau
 tes minores & minores in qua
 pte linea diuidi potest in infinitu.
 quod est quid sit infinitum.

Non dico. Quod est quod pauces habet
 innumerales ita bi nullus quia
 assignari non potest.

Duplex est infinitum unum simpliciter
 aliter secundum quid.
 Infinitum simpliciter, seu se
 cundum essentiam est illud quod in ge
 nerale est infinitum bi solus dicitur
 quod est omnino perfectus in se
 completus

Infinitum secundum quid est
 illud quod in aliquo duntaxat habet
 infinitum est bi linea quae in fini

a **In** finitum in genere longitudinis
In finitum secundum quid ite-
 rum duplex ē unum actu seu co-
 tegorizationum alterum potestate
 seu syncategorizationum.

b **In** finitum categorizationum ē
 illud qd partem habet actu infinitas
 aequales & minime communica-
 tes qualiter ē linea quae constae
 ex pedibus **In** finitis

c **In** finitum syncategorizationum
 illud ē qd partem habet inaequales
 & communicantes quavum quolibet
 dividi potest in minores, & minores
 in infinitum & linea bipedaliter quae
 constae partibus **In** finitis mino-
 ribus, & minoribus in infinitum
 adeo ut parte ultima nunquam possit
 adinveniri siquidem illa ē.

Caput alterum De Loco.

LOCUS generativus sumptus est ex a
taculorum cuiuslibet rei: prout dicitur
exemplum taculorum corporis a seculo a cor
poris exigitur & immobili id est quod ad mo
tum corporis loci non movetur.

LOCUS primo dividitur in coelestem
primum.

LOCUS coelestis ille est qui simul continet
plura corpora: Et autem multas aves
et aqua multos pisces.

LOCUS prout ille est qui unicuique
dumtaxat corpori simul conti
net idolum respectu sui.
Secundo dividitur in mathematicum
et physicum.

LOCUS mathematicus ille est qui co

gitatur & p[ro]p[ri]e cuiuslibet qualita
tis p[hy]sicae & sensibilis puta hu
moris, caloris, siccitatis &c.

a **LOCUS** p[hy]sicus est qui cogitatur
instructus q[ui]dam qualitatibus &
amicis & inimicis & locatus. &c.
aqua respectu pisci est locus p[hy]
sicus sed amicus si q[ui]dam qualita
tes habeat pisci amicae & bene
respectu eiusdem piscis dicitur lo
cus p[hy]sicus sed violentus quia est
p[ro]p[ri]e & qualitatibus contraria
tibus & inimicis pisci.

b **tertio** dicitur in se habere & in
se habere.

c **LOCUS** dicitur & p[ro]p[ri]e & immo
bilis & p[ro]p[ri]e & p[ro]p[ri]e alius cou
p[ro]p[ri]e & ambiguitas &c. &c. &c. &c.

quæ quæ primo & immediate am-
bi prædicantur Locum & Subiectum.

LOCUS in terminis est & prædicatur illud a
quod occupatur a corpore locato quod
relinquatur omnino inane sed
discedenti corpore nullum aliud
succedere. Et hoc. capacitatem illam quæ
est in hoc latere doli dicitur locus
Subiectum vini.

QUARTO dividitur in adequatum &
& inadequatum.

LOCUS adequatus est qui totum
corpus continet qualiter & locus to-
tus huius.

LOCUS in adequatus est prædicatur
licet est qui prædicatur corpus continet
qualiter & locus prædicatur & manus
VERUM quoniam nonnulli & et
habent prædicatur admissum bonum

tamquam locum videndum hic quid sit
vacuum.

A **VACUUM** improprie dicitur & locus
ex parte cuiusvis corporis consueti
& congruentie puta lagena dicitur
vacua quando est plena vino licet
alii sita sit plena.

B **VACUUM** proprie sumptum & locus
ex parte cuiusvis corporis quo tamquam
aptum est expleri.

Quaestio altera

de
motu, et tempore

Caput primum

de

Motu

C **MOTUS** generatim sumptus vel est
sustentandus vel succedens.

D **MOTUS** sustentandus est qui
momento perficitur vel illuminatio

Motus successivus est qui per a
agitur nisi aliquo tempore sub
vollo deambulatio.

Ab Aristotele motus successivus

definitur actus in entia in poten
tia quatenus est in potentia ubi ca
lrefactio aquae est motus quia est ac
tus aquae quatenus est in potentia

ad superiorem actum puta ad ca
lorem intentionem obtinendum
Motus successivus vulgo dicitur

dicitur in hac quatuor Syntese accretionem scilicet, deductionem, alterationem, et motum localem.

accretio est acquisitio maioris
quantitatis, seu est progressio a
minori quantitate ad maiorem,
videtur videtur augeri aimento.

decretio est a maiori quantitate
ad minorem progressus, seu po

hinc regressus ei dum minuitur
vivens in sententia.

a alteratio latē sumpta ē motus ad
quamlibet qualitatem, quo sensu illu-
minatio dici potest alteratio quia ē mo-
tus ad lumen, qd ē qualitas; pprie ē
ē motus ad calorem tantum, qual-
itatem quae successimē producitur; sic
calificatio ē alteratio pprie dicta quia
ē motus ad calorem quae successimē
producitur.

b motus localis sive loci ē regressio
successiva ab uno loco in alium, qua-
lis ē deambulatio.

c duplex ē motus localis unus
naturalis, alter violentus.

d motus naturalis ille ē qui fit a prin-
cipio interius et secundum inclina-
tionem mobilium: videtur lapide spon-
te tendit deorsum.

motus violentus id est qui proficit a
causa a principio determinata videtur
causa sua sunt projectus.

Primo in motu haec quatuor occurrunt
propter easdem obsequandas.

Primo mouere seu id quod mouet, aut
moueri potest.

Secundo mobile seu id quod mouet
aut moueri potest.

Tertio terminus duo terminus a quo seu
id est a principio motus, alius ad quem
seu id in quod desinit motus.

Quarto denique duo id est terminus
quod insumitur in motu preseruando
puta quod a causa vel determinata.

Et satis patet Satisfactionem a
quod in exemplo primo in quo occu-
rit mouere scilicet ignis: Secundo
mobile scilicet aqua tertio termi-
ni duo terminus a quo videtur frigus

privatōis caloris, alio ad quē ut
nimium caloris: quanto duratō scilicet
tempus p̄ qd̄ calēfi aqua putat
quadraue vel semihora.

Caput alterum
de
Tempore.

- a. Cum tempus sit duratōis sp̄ci
et o nihil dicendum ē de duratōis.
- b. duratō ē p̄mansio rei in suo et
sc̄i ē id quo rei p̄sēntat in sua
existētia unde rei aliqua dicitur tan
diu durare quādiu p̄sēntat in
sua existētia.
- c. Variā sp̄ciā duratōis adseu
tur nimium aternitatis, cūm, se
micūm et tempus.
- d. aternitas a Boetio definitur

In terminabilibus tota a perfecta
 possessio id est duratio rei permanentis
 quae tota simul existit: quaeque nec fi
 nis nec principium habet, aut ha
 bet potest qualiter duratio solius dei.
ALLUM duratio rei permanentis a
 principium quodam habentis sed o finis
 qualiter duratio angelorum. quia etiam an
 gelus aliquando suscepit, et tamen
 nunquam desinit.

SEMIAEUM duratio rei perma
 nentis principium a fine habentis
 qualiter duratio equi.

TEMPUS ab Aristotele definitur nu
 merus motus secundum prius
 et posterius; per numerum intelligitur
 mensura: per hoc vocatur secundum
 prius et posterius intelliguntur partem
 priorem et posteriorem sibi invicem

Succedentia.

a duplex est tempus extrinsecum scilicet
extrinsecum.

b tempus extrinsecum est duratio quoddam
extrinsecum et aliud est assumptum ad di-
mittendum et successione duracionum
videtur duratio motus celestis ad su-
mitur ad determinandum eiusdem
equi duracionum

c tempus intrinsecum est duratio inter-
na et propria cuiusvis motus qualis
est duratio motus celestis dum confro-
tur cum eodem motu celesti.

Disputatio ultima
de
speciebus corporis
naturalis
Quaestio prima

De mundo, et
 simplicibus corporibus
 nempe de
 Coelice et Elementis
 Caput primum
 De
 Mundo.

Mundus definitus compage et
 coelo et terra corporibusq; interiectis
 apte coagmentata nihil est, seu ma-
 gis controversum apud veteres philosophos
 quam origo mundi: tamen quinam
 adserunt mundum initio tempo-
 ris a Deo productum esse sed de
 digesta mole quam chaoscectum
 appellabant.
 Alij vero equibuscumque Aristoteles

o modo moxæ molisq: inconditæ, sed
etiam ipsius mundi æternitatem
astutiam.

a Alij dicunt Christiani doceri o
ab æterno sed ante paucæ annorum
millia mundum fuisse a Deo pro
ductum hæc opinio præterquam quod
nihilis auctoritatis scripturæ sacre
quæ ad id ducit in principio cre
avit: cæli et terræ pluribus
adhuc suaderi potest pluribus con
iecturæ.

b quæres quot plures sã mundus, an
unicus, an multiplex.

c respondeo mundum esse unicum
et id enim constat ex sacra scrip
tura quæ nunquam facit men
tionem nisi unius mundi.

d quæres etiam saltem possim

de pluribus mundi.

Indeo ita est quia mundum plu-
ralitatem nullamque suorum contradic-

tionem

celisuit tamen, Aristoteles plu-
res mundos esse possibile quia

in quibus tota materia fuit absump-

tam huius mundi creatione: sed

hanc rationem liquet quia secundum

ad creationem huius mundi materiam

ex nihilo produci ita potest et

aliter ex nihilo producere ad

mundi alterius creationem

Caput Secundum

De

Coelis

Nonne coeli summitus intus

pro aere quo sensu autem in sacris

pagi

paginæ dicuntur voluere cœli
aliquando pro toto mundo: o num-
quam pro solo Supremo oube idē
pro cœlo empirico, aliquando pro
quolibet oube cœlesti quo beatus
hic et suus patet.

a cœlum ē corpus simplex incor-
ruptibile, et in oube agitabile;
nisi si empiricum qd vulgo ha-
betur immobile, et a theologie cre-
ditur sedes et domicilium beatorū
mentium.

b quæres quid sint stellæ?

c rōndeō stellæ et partēs cœli
densiores ac lucidiores.

d quæres quotupliciter generantur sint
stellæ?

e rōndeō dupliciter et generantur quædam
cuius sunt fixæ, alia et de creaturæ.

fixæ hæc dicuntur quæ eandem p^{ar}tem a
 p^{ar}te sua in t^{er}ra s^{ed} distantia
 erraticæ tæ sunt quæ eandem
 p^{ar}tem p^{ar}te sua in t^{er}ra s^{ed} dis
 tantia a t^{er}ra dicuntur planctæ
 qui numerantur septem nimirum
 Luna, Mars, Venus, Mercurius, Sol, Ju
 piter, Mars, & Saturnus.

Caput ultimum

De

Elementis

Elementum dicitur quod
 p^{ar}te simplici corruptibile
 quæ mixta componuntur & in q^{uo}
 t^{er}ra solvantur
 quatuor sunt elementa nimirum
 ignis, aer, aqua, & terra.
 Ignis est elementum calidissimum
 siccatum & leuissimum.

- a aer est elementum humidissimum,
calidum & leve.
- b aqua est elementum frigidissimum,
humidum & grave.
- c terra est elementum siccissimum,
frigidum & gravissimum.
- d quaereres unde expectatus hic elementorum numerus?
- e unde cum expectentur qualitates primae, tunc a qualitatibus motuibus.
- f qualitates primae sunt quae conveniunt ab alijs & a quibus coeunt quae vocantur secundae ducunt originem.
- g quatuor autem sunt qualitates primae nimirum calor, frigus, humor & siccitas namque haec quatuor qualitates antecedunt omnes alias.

Elementa uero puta calidum, siccum

et humidum, colidum, etc.

qualitates elementorum motuales

et sunt quorum beneficio elementa

perducuntur ad locum proprium et

naturalis et perducuntur siquidem cons

tae elementa ad centrum sive

et aliter sunt tendere

Duplex autem est qualitas motus

hinc nempe leuitas et quae conueni

igni et aeri et quae uitas quae con

ueniuntur et aquae

Quaeritur quid sint Elementa Sim

bola et ad simbola.

Respondetur Elementa Simbola et ad

quae in aliqua qualitate prima

conueniunt. Et igitur et aere sunt

Elementa Simbola quia conueni

unt in quadam qualitate prima,

nimirum in calore
 a elementa ad symbola da Sumque
 in nulla qualitate prima conueni-
 um. Et. ignis. et aqua. Sum elimen-
 ta ad symbola quia nullam habent
 primam qualitatem communem.

Quæstio Secunda

de

corpore mixto Inanimato.

Caput primum

de

corpore mixto generatione

b non potest commodi colligi quid
 sit mixtum nisi prius sciat quid
 sit mixtio.

c Duplex autem est mixtio una in
 propria, altera propria et inquisita

mixtio in propria est quaecumque a
 quolibet modo facta coeundum plu-
 rium et unum puta vitici et foveae

Mixtio exquisita est cuius bavinon b

corporum commiscibilium habito
 generum et alterorum ita propor-
 ta si neque omnino potestam neque
 omnino manentem commiscibile

autem est id quod cum altero ita mis-
 cebi potest ut efficiatur esse una.

Sed duplex est mixtio exquisita c
 una eorum aliarum ab elementis
 qualis est mixtio pharmacorum
 altera quatuor elementorum de
 qua mixtura procedit.

quaereres quid sit mixtura d

respondet mixtura est corpus unum et
 ex elementorum alterorum b

non resultant de se & corpore
in quo elementa sunt. Saltem ele-
mentum & qualitates emanant
a quodam quod tripliciter dicitur mixtum:
b primum eo dupliciter. scilicet unum quod
fieri potest alterum per fieri.

c Mixtum quod fieri potest illud
in quo miscentur solae qualitates
elementares & quod dicitur mixtum
cum aliquo de elementis forma
substantialis & b. vapor & mixtum
imperfectum quia dicitur habere
cum aqua formam substantialem
& ab eo discipulus nisi acciden-
talis.

d Mixtum quod fieri potest illud est quod
aliud habet formam substantia-
lem ab elementari, & in quo sunt
tamen qualitates elementares,
et sunt etiam elementum formae

mae substantialis actu vel vir-
tute continetur.

dicuntur autem formae subs-
tantiales actu vel virtute conti-
nui in mixto perfectio. Et quia
ipsae manent in elementis cum
forma substantiali propria mix-
ti, adeo et in quolibet mixto puta
in ligno sunt quinque formae sub-
stantiales, nempe forma prop-
ria ligni et formae quatuor ele-
mentum: Et quia quae nascitur for-
ma mixti virtute continet for-
mae elementum hanc et idem
praesentat in mixto quod ipsae formae
elementum praesentant si ac-
tu et ipsae adessent sic aia in le-
one formae restauratq: calorem qui
restauravit formam ignis si adesset

Caput Secundum de mixtis

Imperfectis seu Meteoris

A et si ea sola mixta imperfecta quae
in sublimi hoc est in aëre generantur
appellanda sunt meteo^{ra} et satia
videtur in aëre hoc est ex aëre per
τέρας quae latine reddita id est so
nas atq; sublimis nihilominus ta
men et sic obtinuit ea quaelibet mix
ta imperfecta sive in aëre sive in
aqua, sive in terra producantur: hoc
nomen appellatur.

B Duplex est meteororum generatio, et
una remota, altera proxima.

C Meteo^{ra} remota est ea quae meteo
ra fieri remota est quae duplex; ni
mirum terra et aqua.

μαῖα proxima ἐστὶ ἐκ qua mittit a
 οὐα fūm proxime: ἐστὶ: ἵανδου
 πλεῖν, ἵανδου βαρὺν ἐκ ἐκ χαλῶ.
 βαρὺν ἵανδου quidam calidus
 ἐκ humidus ἐκ aqua proficiunt
 ἐκ caloris beneficio sibi suis
 effluunt.

ἐκ χαλῶ ἵανδου calidus
 ἐκ siccus qui pro sua leuitate suis
 suis euolat.

ἡτεροῖα ἐκ τῶν τῶν, ἵανδου
 ἵανδου τῶν τῶν τῶν τῶν
 τῶν τῶν τῶν τῶν τῶν
 ἵανδου τῶν τῶν τῶν τῶν
 τῶν τῶν τῶν τῶν τῶν
 τῶν τῶν τῶν τῶν τῶν
 τῶν τῶν τῶν τῶν τῶν
 τῶν τῶν τῶν τῶν τῶν

Caput ultimum
 De

Mixtis perfectis Inanimatis.

A Quid sit mixtura perfecta & quomodo discatur ab imperfecto constare de dictis.

B Mixtura duplex est & unum dicitur de quo proxima quaestione dicemus alterum inanimatum & ex parte materiae quo iam agendum est.

C Mixtura inanimatorum & animata sunt genera: quaedam enim pertinent ad metalla & aurum argentum; alia ad lapides & marmora; alia ad corpora media, & Sulphur, bitumen; alia denique vivuntur ex viventibus: cuiusmodi sunt lignum avium, pili, ungulae &c.

Quaestio ultima.

de
mixto perfecto animato
Caput primum
de
corpore animato.
et
aia generatione.

forma quævis Physica indiget a
materia cui uniatur ad constituendum
corpus naturale aia igitur cuiuslibet for-
ma Physica eaq; nobilissima pos-
tulat materiam accuratius et elaboratius
in qua recipiatur: Hanc vocamus cor-
pus aiatum cuius materiam designa-
mus.

CORPUS aiatum est materia naturalis or-
ganica aiat substantialiter unita
quæres quid sit materia organica c

a rōndeō. Et mēam bōuē pautibud
 heterogēnidē et dissimilātibud cons
 tantibz. nēq: cuius mēō quācūq: potē
 ē cōpūctiō autēq: sibi cōpūctiō bōuē
 hīc sibi et dūm tādē quā ob maximū
 bōuōuū organōuū appāatū
 idōitā ē ad diuē sōe vitā functionē
 exēcūtandā sic cōpūctiō humanū
 v. b. sūstinctiō ē oculis, nātibz,
 lingua qđ tamquā sūstūmētā
 vītū aīa rāōnalitē ad suā opē
 tiōē vitālē obēcūtandā.

6 quā rēs quid sū pautē dissimilāis
 c rōndeō pautibz dissimilātibz ē
 ē quā diuē sōe rāōnis ē tūq: a toto
 tūq: a reliquē quōdāq: totūq: paut
 tibz; cuiusmodi sūm oīe, nēq: nēq:
 cāuti lāgo &c.

quaeres quid sit pars similis a
 ratione deo partem similis dicitur b
 quae eiusdem est rationis et cum toto
 et cum reliquis eiusdem totius partibus
 cuiusmodi sunt partes aquae lactis &c.
 anima definitur actus primus corporis c
 vitae naturalis organici potestatis vitae
 habentis.

Illae quae definitiones per hanc vocem d
 vitae, intelligitur vita accidentaria
 quae consistit in potentibus vitalibus
 et in functionibus, o vero illi
 tur vita substantialis quae nihil
 est aliud quam ipsa anima.

triplex est anima nimirum vegetati-
 ua, sensitiva et rationalis

Caput secundum de anima vegetativa.

a aīa vegetans ē actus primus
 corporis naturalis organici potesta-
 tis vegetativi id ē potestate habē-
 tis nutritionis, et accretionis.

b facultates aīae vegetantis in
 duplici sunt differentia, quaedam
 enim sunt secundariae et salutari
 ministrae ut attractiva, et nutritiva, con-
 coctiva, expultriva, et assimilativa,
 et unitiva.

c aliae vero sunt primariae et salu-
 ti dominicae quae numero tribus
 continentur quavum prima ē nu-
 triva, secunda auctiva tertia generativa.

d facultas nutritiva ē potentia aīae
 vegetantis per quam alimentū
 nutritivū in substantiam vivētem
 et conservatū, ac perficiatū

Individuum.

facultas sanctiva & potentia aia
vegetantia pro quam vivendi et
minori et imperfectorum quantitate
producit ad maiorem et naturam
et congruentiam.

facultas generatrix & potentia aia
vegetantia pro quam vivendi pro
ducit sibi simile aliud a se et est
ceteris conservatur ac propter se.

Caput tertium

de
aia Sensitiva.

aia sensitiva definitur actus per
mune corporis naturalis organi

potestatis vitalem sensitivam habentis

Cl'es sunt facultates aiae sen

sitivae nimirum sensus, appeti
tus,

tud, & vice motu.

- a SENSUS ē facultas animae sensibilis
hic prout quāvis anima apprehendit
aliquid obiectum sensibilis.
- b obiectum autem sensibilis ē id
quod potest cadere sub sensuum. Sed
duplex ē, unum proprium, alterum cōm.
- c SENSIBILE proprium ē illud quod
ab uno duntaxat sensu capitur
ut prout color a solo visu
sonus a solo auditu prout
cigitur.
- d SENSIBILE cōm ē illud quod prout
potest a pluribus sensibus capitur
ut figura quae visu & tactu
prout cigitur.
- e quoniam quae ad facultatem
sensitivae actionis equivalant?
- f Rōndeō scilicet requiri prout omni

Desiderabili organum Sensus cui
 insidet facultas sensitiva puta
 oculus cui insidet visus.

Secundo requiritur obiectum Sen- a
 sibile puta color.

tertio necessaria est Species im- b
 pressa seu intentionalis, id est
 qualitas quaedam obiecti respectu
 sententiae, et ab obiectu facult-
 atem amissa.

quarto desideratur medium c
 per quod Species impressa defera-
 tur ad facultatem puta cum per
 quendam Speciem colorem ad oculum
 transmittatur.

quinto requiritur ipsa actio d
 sensendi puta visio.

Sexto denique desideratur Species f
 expressa quae nihil aliud est

quarum qualitate quodammodo actione
sensu et elaborata.

a quod est quod tripliciter in sensu.

b primum sensum duplicem est, unum
internum, alterum externum.

c sensus internus est qui in intro-
itibus animalis percipit et videt, et nihil
in quantum apprehendit nisi introductu
sensu exteriori.

d sensus exterior est qui extrinsecus
apprehendit de cuius organum videt
in exterioribus animalis percipit.

e quintuplex est sensus externus
nimirum visus qui circa lumen, et
colorem, auditus qui circa sonum, ol-
factus qui circa odorem, gustus qui
circa saporum et tactus qui circa
calorem, frigorem, et aliaque qualitates
tactiles occupatus.

Quadruplex est sensus. Scilicet unus a
namque sensus coelestis, et phantasia,
aestimativa, et memoria.

Sensus coelestis ille est qui actiones sensu
suum determinat eorumque obiecta;
sed praesentia tantum apprehendit
et. b. dum visus intuitus praesentem
sensu coelestis haec duo cognoscit
namque praesentem et actionem pro
quam visus conspicit praesentem.

Phantasia seu imaginatio est
sensus interior qui actiones sensu
suum determinat eorumque obiecta,
sed etiam ab absentia apprehendit, et
dum quid intus dormiendum de iis
cogitat quod per diem cognovit.

Aestimativa est sensus interior
qui est modo actiones sensu
determinat eorumque obiecta apprehendit

hunc dicitur etiam iudicare an bona
sint, et malis congrua, et nociva:
prosequenda, et fugienda.

a memoria sensitiva et sensus in
homo qui species actionum et obiecti
horum sensibilium percipit
sensui: eorumque cognitionem et speciem
videtur eandem memini et de bonis quae
in culina capiunt.

b appetitus sensitivus est facultas
animae sensibilis per quam anima in id
propendit quod ab aestimatione appetit
hunc dicitur et conveniunt et id autem scilicet
quod ab eadem appetit hunc dicitur sui naturae.

c duplex est appetitus sensitivus
videlicet concupiscentiae, alius irascibilis.

d appetitus concupiscentiae id est qui
circa bonum et malum videtur scilicet
ab solute specie naturae id est nulla ha-

Vita ratione difficultate.

appetitus & bonum & malum & equi cum a
bonum & malum & bonum & malum
facile occupatus.

Vis motiva & facultas animae sibi
entia per quam animae ab uno loco
in alium progreditur.

Caput ultimum

de animae Rationali.

animae rationalis definitio actus per
mune corporis naturalis organici potest
habere vitam rationalem & intellectus
sui habentis.

quatuor sunt facultates animae ratio
nalis nempe intellectus, voluntas,
memoria, & vis motiva.

Intellectus est facultas animae rationalis
qua quodvis intelligibile sibi propro

non cognoscendum.

a. In eo autem intellectus potissimum
discernitur a sensu quod sensus ap-
prehendit tantum esse compositum
et singulare: intellectus vero o-
mnino esse compositum et singulare
videtur utrumque in composito, et
in indivisibile cognoscere.

b. Duplex est intellectus, unus agens,
alter patiens:

c. Intellectus agens est qui ad pre-
sentiamphantasmatis, id est
ad compositum inphantasia et
sensibile: precor imaginem spiritui-
nalis quam in primo intellectui pa-
tientis.

d. Intellectus patiens est qui spe-
cialiter ab intellectu agente elaborata
instructus et accingit ad cogniti-

omniumque per diuersosmodi species
exhibita.

Voluntas est facultas animae rationalis a
libere quae tractatur circa bonum & ma-
lum ab intellectu apprehensum.

Memoria est facultas animae ratio-
nalis quae per species, quae con-
seruatur, et ueritatem cognitam
habet et hoc ad seruandum cog-
nitionem.

Vis motrix est facultas per quam
anima rationalis potest se ab uno
loco in alium transferre et aliam
quid aliud mouere.

Et haec

De
Physico compendio.

Compendium morale

Praeludia

- a Moralis sive Ethica suam ducem
appellatamque moribus vocantem
græce ἠθικός, mouere. Significat,
b obiectumque Ethice moralis summe
rationis humane ad bonum dirigende
moralis cuius tota est explicanda
principia, rationes, affectionibus, et spe-
ciebus, actionum humane ad
bonum dirigendarum.
c Moralis definitur Scientia præ-
ctica quæ circa actiones humane
ad bonum dirigendas occupatur.
d Moralis in tres Species dividitur
scilicet in monasticam, æconomicam
et politicam.
e Monastica componitur mouere homines

privati, singulaeque illius actiones
 diriguntur ad bonum privatum.
 oeconomicae diriguntur actiones huma-
 nae ad bonum totius familiae,
 politicae diriguntur actiones humanae
 ad bonum civis aut regni.

Quinque hic institutiones dispu-
 tationes: primam de bono malo &
 beata beatitudine: secundam de vo-
 luntario, & involuntario, & libero:
 tertiam de actionibus humanis; quar-
 tam de passionibus; quintam denique
 de virtutibus, & vitis.

Disputatio prima

De bono, malo, fine, et beatitudine.

Caput primum

De bono, & malo.

a bonum. Et ergo definitur id quod omnia
appetunt, nulla enim est quidquam
appetere nisi bonum sit: hinc nomen
appetitum nihil aliud intelligitur quam
proclivitas, seu propositio, vel ali-
cuius in bonum bonum.

b Sed duplex est appetitus, unus innatus, alius elicited.

c appetitus innatus est proclivitas
quodammodo insita propter quam esse
quodvis inclinatur, atque propositio
quod sibi est convenientia.

d appetitus elicited est actio appetitus
innati. Et bonum naturaliter propositio laudis
in contrarium habet et appetitus innatus
actualiter est de decessu laudis ad
contrarium et appetitus elicited.

e appetitus innatus tripliciter est sci-

licet naturalis, sensitivus, & rationalis.
 appetitus naturalis est proclivitas a
 natura insita per quam agens natu-
 ralisque proclivis cognitione inclinatur
 in id quod sibi est convenientius videtur. Sicut
 factum in hoc mundo superius dicitur.
 appetitus sensitivus est proclivitas a
 natura insita per quam anima per se
 satisfactione sensus factum in id quod
 sibi convenientius est videtur. Quod hinc
 tantum fuit factum appetitus sensitivus
 appetitus rationalis est proclivitas a
 natura insita per quam agens rationis proclivis
 proclivis cognitione intellectus proclivis
 in id quod sibi est convenientius, sic homo proclivis
 in intellectu notitia factum in hoc mundo.
 Naturalis est proclivitas boni, sicut ca. 11

reluctia debitor. yd. f. l. ionie in subiecto
 ayto: t. b. actus homicidij malus est, quia
 habet privationem bonitatis seu boni
 tatis quae ei debetur.

Caput alterum

De

fine et beatitudine

a Definitiones finis secundum quid
 ultimi, & finis simplicitatis ultimi et
 compendia metaphysico expectantur.

b finis simplicitatis ultimae duplex est
 unus terminus, alter appetitus.

c finis ultimae simplicitatis terminus est
 ad quem oia referri nata sunt et qui
 solus propter se appetitur, ceteros vero
 propter illum qualiter et solus terminus.

d finis ultimae simplicitatis appetitus
 ille est ad quem existimari a quibus oia

Et referenda licet etiam o. Sim. referenda
etiam cuiusmodi sunt diuitiae ad quas
existimus avaritiam o. Et referenda.

Beatitudo multiplex significatur a
nomine beatitudo dicitur enim optimum fi
nis summum bonum, Suprema fe
licitas.

Beatitudo dicitur a Beatio sta
tus omni bonorum aggregatio et per
fectio.

Duplex est beatitudo, una obiectiva
et alia formalis.

Beatitudo obiectiva est bonum il
lud perfectissimum cuius pos
sessione beati efficiuntur.

Beatitudo formalis est possessio
beatitudinis obiectivae. Et si quis be
atitudo obiectiva est deus qui dicitur
summum bonum. Beatitudo vero

formaliter. Eiusdem dei possessio
quae consistit in cognitione et amore

dei.

a Beatitude obiectiva duplex, et una
naturaliter, et altera supernaturaliter.

b Beatitude obiectiva naturaliter est
ut qui sine auxilio supernaturali
potest possideri.

c Beatitude obiectiva supernaturalis
est ut quatenus naturaliter vivit super
naturam, et o nisi cum auxilio superna
turali potest possideri.

d Duplex obiectiva est beatitudo, for
maliter, una naturaliter, et altera supernaturalis.

e Beatitude formaliter naturaliter
est possessio dei tanta quanta potest
naturaliter haberi per cogniti
onem et amorem naturalem.

f Cognitio autem naturaliter dei est

Scientia quae potest de deo eiusque
tributa haberi per creaturam.

Almo vero naturalis deus est actus et
luminatio deum vel autem naturae
super omnia diligentia et suae actione
ad summo referentia.

Beatitudo formalis super naturae
est per se facta dei possessio quae
sine auxilio supernaturali inquit ob
tineri, sed haec duplex est altera praesens
et altera futura.

Beatitudo huius vitae sita est in
actibus fidei, et charitatis supernaturalis
quod deum et clarum observat
cognoscimus et sic cogniti diligimus.

Beatitudo alterius vitae sita est in
intellectu et intuitu dei cognitione
per lumen gloriae atque per se
hissimo sine amore per charitatem
factum

habetur secundum naturam.

Disputatio Secunda

De
Voluntario, et Involunta-
rio, &
Libero.

Caput primum

De
Voluntario.

a Voluntarium dicitur quodlibet sum-
ptum est id quod fit secundum naturam rei
cuiusvis proportionem quo sensu la-
pidis descendit ad centrum dicitur
hoc voluntarium.

b Voluntarium dicitur a prope-
sumptum est id quod fit a principio su-
perius cum perfecta cognitione finis
h. e. laus gloria eternae sine fine.

ta via quia perfectus a principio
 Subtus puta a voluntate et per
 te et sic per unum perfectum notitia finis
 puta beatitudinis obtinenda.

Voluntarium primo dividitur a
 in purum et mixtum.

Voluntarium purum dicitur abso- b
 lutum et illud quod libenter fit a se, et
 absque ulla repugnantia ei etiam
 voluntas quae suscipitur a se quatenus.

Voluntarium mixtum dicitur se- c
 cundum quid et illud quod fit cum
 aliqua repugnantia et motu et vo-
 luntate; et proinde mixtum
 in maiore et minore consensu et causa.

Secundo dividitur voluntarium d
 in necessarium et liberum.

Voluntarium necessarium e
 illud et quod fit a principio Subtus

cum perfectis finis cognitione. Ita in
 tamis, necessarius fiamus id est possumus
 fidei qualiter et amorem beatitudinis qui be-
 nedi quodammodo deum diligimus et amamus
 necessarius, quia possumus deum amare.
 α Voluntarium libere dicitur id est quod
 fit a principio interno cum perfecta
 cognitione finis ita de libere fiamus id est
 possumus fidei et caritate mundi.

Caput secundum

De

Involuntario

- β Involuntarium est id quod fit nobis
 invitis et nolentibus? et ignorantibus?
 γ Hinc duplex est involuntarium, unum
 coactum alterum per ignorantiam.
 δ Involuntarium coactum dicitur
 per vim dicitur id cuius principium
 est externum nihil consentiens eo qui

cum aliquo dicitur peccatum quod
ignorantia laborum hoc est nostri:

quid tam et hoc ignorantia solida po-
tuit dicitur quam ignorantia torani

a Secundo Ignorantia dividitur in
Ignorantia divini et Ignorantia facti.

b Ignorantia divini est peccatum quod
quid ignorat legem dei aliquid legem
preceptum aut prohibitionem si quis
ignorat legem dei et prohibitionem.

c Ignorantia facti est peccatum quod
quid Ignorat id quod agitur ad utrum sit
gi, si quis scit legem dei et prohibitionem
tamen est prohibitionem occidere tamen ad
unum tamen et aliud animal.

d tertio dividitur ignorantia in divini-
cibilem et incibilem.

e Ignorantia divinisibilis est
quam incipit et in nostra potestate

h. scilicet de i. quany adhibita movali
 diligentia supradicta et o. p. sumunt,
 Et si quis in iudicio movi constitutus
 Ignorat ieiunium aliquod o. b. christi
 ante propter consuetudinem iudicii.
 Ignorantia vincibilis de i. qu. a.
 adhibita movali diligentia facile
 vincit, ac superari potest, ista: duplex
 una affectata, et altera coarsa.
 Ignorantia affectata de i. p. b.
 quany quis sponte et de industria
 Ignorat aliquid, fugitq. occidit
 illud cognoscendi: qualis Ignoran-
 tia affectata dicitur in i. p. b. et in i. p. b.
 p. b. iuxta illud psalmi, nolui
 intelligere. Et bene agere.
 Ignorantia coarsa de i. p. c.
 quany quis o. quany sponte et de i. p.

in ista Ignorantia alicuius rei est ut
 negligentia quatenus scilicet debita
 et adhibita diligentia eam non cognoscere.
 a quodammodo denique Ignorantia dividitur
 in antecedentem concomitantem et
 consequentem.

b Ignorantia antecedens est
 et quae praecedere considerationem volun-
 tatis, et quae sublatam rationem non facit
 consideratam unde dicitur causa ac-
 tionis, et dum quis amicum interfici-
 ratum esse hostem: Si enim amicum
 esse praesensiderat et nunquam occidisset.

c Ignorantia concomitans est
 quae concomitatur actionem cuius
 causa non est et quae sublatam non desinit
 scilicet fieri quod factum fuit et dum
 quis putat se bonum occidere, dicitur

fieri hostes quibus dicitur Sublata
 eiusmodi Ignorantia Sibi obviare
 Subsmissa.

Ignorantia consequens est a
 qua sequitur actionem voluntariam,
 utque dicitur cum ignorantia non
 datur affectata. Et si quis quodam
 die premissi o ieiunet quia noluit
 scire quid die ieiunaretur de ieiunio.
 Utrum autem Ignorantia quævis
 præsumat voluntariam actionem
 reddat involuntariam o et huius
 loci discutitur.

Caput ultimum

De

Libero.

Libertatem pluribus sumitur modo
 die primo cuius dicitur quod scilicet
 quo sensu persequendo dicitur libe

et hinc potest dici: Secundo idem est quod
 immune, et cum quicquid dicitur liberum
 a peccato aut a terribilibus: hinc
 idem est ac indifferens quod accipitur
 et hinc loci propria significatio libertatis
 esse sita est in indifferencia.

α **Libertas** definitur potentia activa
 spiritus rationalis quae posita est omnibus ad agendum
 prout proutque sibi potest agere, vel
 agere, seu opposita proutque.

β **ad libertatem** proprie dictam modo
 requiritur negatio coactionis vel
 necessitatis vel necessitatis
 belluae. Siquidem liberum sum a coactione
 quia proutque sponte agam, sed
 liberum sum a necessitate quia posita
 est omnibus ad agendum proutque
 utrumque sibi ab actione hinc proutque.

Duplex est libertas, una contra
 dictionis, altera contra victitiam.
 Libertas contradictionis est
 per quam agens libere possit
 oib. ad agendum perquisitis po-
 tesse actum exerceat, & o. debet ju-
 re amare & o. amare, odire & o. odire.
 Libertas contravictitiae est
 per quam agens libere possit oib.
 ad agendum perquisitis pot-
 esse actum contravictitiae exercere puta
 tunc amare, & actum odij

Disputatio tertia.

De
 actionibus humanis
 Caput primum.

De
 actionib. humanis g^o natione

- a actio humana genericiter sumpta
 confunditur cum actione hominis complete
 hitusque quoniam libera actione cum ab hoc, seu
 libere seu necessario proficitur quo
 sensu nutritio dici potest actio humana.
- b actio humana stricte dicitur sumpta
 ea est quae ab hoc libere aut saltem
 se habet ad aduentionem rationis agentis
 proficiuntur qualiter est actio iustitiae
- c solennis est humana cum actio
 cum diuisione in elicita, et imperata
 actio elicita est dictum cuius voluntas
 est immediatum principium, vel
 quoniam voluntas immediate subest, et
 in se recipit in amorem, odium.
- d actio imperata est quae ab alia
 forcipitate quoniam a voluntate subest

tuo tamen a b s q: voluntatis impetio. Ut laugitio elemosinae quae fit a manu sed ex voluntate impetio quod est quid si illud voluntate a impetio.

pondeo et sunt quidam quo voluntate ad officium impellit facultate obsequii. Et. Impetio voluntatis erga manus nihil est aliud quam voluntas quidam quo voluntate manus impellit, et applicat ordinandum.

Duplex autem est impetio una politica, altera despotica.

Imperium politicum seu civile est illud quo princeps aliquid cum magistratibus impedit civibus qui pro suo iure possunt aliquo modo eluc

havi dicitur imperio.

a Imperium dicitur potestas seu huius
 est illud quo dominus imperat sub
 iis qui cum sim alicui subiecti o ha
 bent potestatem et si dicitur domino
 imperanti.

Caput secundum

De actionibus elicitis.

b actionum elicitarum quadam
 circa finem seu salutem nempe volitio,
 intentio, et fruitio: aliae vero circa me
 dia occupantur nempe consuetudo,
 affectio, et usus.

c volitio est actus per quem voluntas
 fertur in finem absolute spectatum
 id est absque illa relatione ad media.

d Intentio est actus per quem volun

hanc scilicet in finem quatenus est
 hanc quendam medietatem et obtinendam qua
 licet. **Intentio** sanitatis per poti
 onem medicamentorum per se habendam.

fructio est actus per quem voluntas a
 sine praesentibus, et possessorio delectatur
 ac in se conquiescit.

CONSENSUS est actus per quem voluntas
 hanc acquiescentiam iudicio mentis appro
 bat. media quae in mente iudicantur apti
 ora ad finem consequendum.

electio est actio voluntatis quae sub
 sequitur deliberationem in dubio, et per
 quam voluntas de pluribus mediis
 sibi a mente propositis unum per se
 alijs eligi possit. **Electio** est electio
 deliberata acceptio unius medij per
 alio definiti.

actus est actio per quam voluntas
impellitur, applicaturque in aliquam facul-
tatem suo subditam impellens ad ex-
ecutionem iudiciorum proae coherens

electorum.

Caput ultimum.

De Bonitate

et

malitia actionum humanarum.

Moralis bonitas de qua sola hic
nobis sermo est conformitas cum
lege divina et recta ratione, et quippe
actio moraliter dicitur bona quae con-
formis est legi divinae et rectae rationi
id est iudicio boni prudenti.

Moralis malitia est deformitas
et alienatio tum a lege divina tum a
recta ratione, si fuerit in eo b. malum

Immobilitas quia. Legi. Divina est et
 hoc rationi aduersatur.

quæres Undenam expectantur bo
 nitas et malitia actionum humanarum
 respondeo expecti de his que capite in
 minung de obiecto circa quod est. Sicut
 actio deinde et fine. Item quod sit

Denique de circumstantiis.

quæres quid sim circumstantia
 actionum humanarum.

respondeo est accidentia quedam quæ
 ad actionum humanarum essentiam

non pertinent, nihilominus

tamen, secundum bonitatem aut mali

tatem augent vel minuant. Sicut lau

gini pecunie parvi et substantia

actiue laugini vero maius et

et minus pecunie summa
 et c.

Et circa stantia actionis.

a Septem sum circa stantia quae
sequuntur in d. siculo continetur.
quid, qd, ubi, qd. auxilij et cum quomodo
quando.

Disputatio quarta
De
passionibus
Capitulum primum.
De

b natura et causis passionum

c Passio definitur motus appetitus et sen-
sitiui profectus ex imaginatione boni
aut mali sensibilis cum aliqua cogno-
sitione et mutatione.

c Causa finalis passionum est mali
fuga, prosequutio boni, cum utriusque possi-
sio, omnino est etiam animalis consuetudo.

d Causa efficiens passionum est appete-

titudinis sensitivae sed appetitantis per se
 habet quod bonum appetit, aut
 malum.

Causa materialis, seu subiectum passio-
 nis est appetitus sensitivus cum
 concupiscentia, tum deorsum.

Caput ultimum.

de Passionum divisione.

Undecim ergo numerantur pas-
 siones quoniam sex residuum in appete-
 titu concupiscentis, et quinque in appete-
 tu deorsum.

Sex passionum appetitus concupis-
 centis sunt nimium amor, desi-
 derium, gaudium, odium, fuga, et tristitia
 quoniam tres prout circa bo-
 num, tres vero prout circa ma-
 lum occupantur.

Amor: passio appetitus concupiscentie occupata circa bonum absolute simpliciter spectatum id est habitatio rationis praesentiae vel absentiae.

Desiderium: passio appetitus concupiscentie occupata circa bonum absens.

Gaudium: passio appetitus concupiscentie occupata circa bonum praesens.

Odiu: passio appetitus concupiscentie occupata circa malum simpliciter spectatum id est habitatio rationis praesentiae vel absentiae.

Fuga: passio appetitus concupiscentie occupata circa malum absens.

Tristitia: secundum dolorem: passio appetitus concupiscentie occupata circa malum praesens.

quinque passionibus appetitus suas a
sentientie hae sunt nimiumque dicitur de
tio, audacia, timor, et de his quibus dicitur
periores sunt sententiae circa bonum audien
tiae sunt posteriores circa malum diffi
cile occupantur.

Spes est passio appetitus suas sententiae
occupata circa bonum absque et diffi
cile quod tamen iudicatur comparatum
possibile.

Desperatio est passio appetitus suas
sententiae occupata circa bonum absque
et auduum quod habetur comparatum
possibile.

audacia est passio appetitus suas
sententiae occupata circa malum pro
sententiae et difficile quod tamen iudicatur
propulsatum possibile.

Timor est passio appetitus suas sententiae

hic occupata circa caritatem a beatitudine, et
audimus quod appetitus inditus propulsa
tu impossibile.

¶ *Ita passio appetitus evadit hic
occupata circa malum proinde, et
difficile.*

Disputatio ultima

De

virtutibus et vitijs.

Caput primum.

De
habitu.

¶ Quoniam virtutes et vitia quorum
explicationem hic aggredimur sunt ha-
bitus quosdam prout duximus et nihil
de habitibus dicemus.

¶ *Habitus est qualitas successiva
facultati cuiusque suavitatis, et determinati*

nunc ad operandum.

Duplex est habitus unus infusus et
alius acquisitus.

Habitus infusus est qui absque
ullo nostro labore et industria vel
merito sed a deo solo conceditur: ut
in omni sunt fides, spes, et caritas.

Habitus acquisitus est qui per
actum sapientie repetitum comparatur
hunc suntque ac deus minor potentia
ad facilius certius et secundum
operandum qualiter est scribendi habitus
Habitus acquisitus itaque duplex
est unus corporalis, alius spiritualis.
Habitus corporalis est dicitur qui
est in facultate corporali
habitus pulchritudinis fidei et caritatis
qui est in intellectu.

- a habitus spiritualis id dicitur qui
residet in facultate spirituali qualiter
in intellectu quod et videtur in mente.
- b habitus spiritualis est secundum
se et tunc est actualis aliter move-
lis.
- c habitus intellectualis secundum
se et id dicitur qui secundum habet
in intellectu et scientia.
- d habitus moralis id est qui in vo-
luntate et videtur ad movendum potius
ut et secundum habitum.
- e habitus intellectualis tripliciter
alius scilicet falsus et verus, ali-
us dubius et opinio quod modo
et verus modo falsus, alius scilicet
potius et verus cuius quinque species
nunciantur ab Aristotele ni-
mirum, intelligentia, sapientia,

Scientia, ars, et prudentia

Caput Secundum

De

virtute, et vitio generaliter

habitus moralis dividitur in a

duos species videlicet in probum

et probabilem quod dicitur virtus et in

in vitiosum ac fugiendum quod di-

citur vitium.

Virtus definitur habitus recti

autem positus in ratione qua

ad nos definita ratione et iudicio

boni prudentie quod definitio est

faciliter intelligitur

adverte duplex est medium, et

unum est, alterum rationis.

Medium est illud quod ab eo

hominis aequaliter distat ab eo

illa ratioe industria qd q: idem e
 apud oes ac immutabile sic nu
 merus. Schavius medius e inter
 binavius & schavius quia aequa
 liter distat ab utroq: nempe pro
 quatuor unitates.

Medium ratioe id e qd ab ut
 roque aequaliter o distat. S. p. l. y
 necessario qd q: iudicio tui p. d. n.
 hic congrui sunt causis, & c. i
 constantie, ita t. u. e. d. d. a. u. e.
 deficiat. Unde si i. d. y. o. si apud
 oes id pro tavia personarum con
 ditione subinde mutatur. U. b. e. d. e.
 ubi quantitas e medio vitae excess
 sue & defectus respectu diversarum
 personarum quia tui e communis
 suorum, alibi nimia alibi pau

riou.

hinc patet virtutibus moralibus si a
tunc est in medio rationis et autem in
medio rei quia virtutes morales
distat ab utroque extremo sed semper
propius accedit ad unum vitium quam
ad alterum v.g. liberalitas et equali-
tas est distat a prodigalitate et aua-
ritia sed videtur propius accedere
ad prodigalitatem.

Vitiū est habitus electivus ductus
nunc voluntarius ad naturam deflec-
tentem a mediocritate quam praecepit
sive recta ratio sive iudicium boni pre-
sentis.

quaeritur quomodo hoc tria nempe
vitium peccatum et malitia inter
se differant.

respondetur in, et differant quod vitium

Su ipsa et habitus declinans
ad actus malos; peccaturus est in
actus vitiosus, malitia denique: su tu
pitudo ipsa et diffinitione quae est in
in actu, tunc in habitu vitioso.

Caput tertium de varijs virtutis, ac vitij statibus.

- a Triplex est virtutis status scilicet
continentiae, temperantiae et sobrietatis
b Status continentiae seu principientia
ita dicitur in quo resistitur passionibus
licet frequentius sim ac vehementius
c Status temperantiae seu proficien-
tiae est in quo passionum oia sunt
frequentius et vehementius excitantur,

et facilius superantur.

Status hereticus dicitur perfectiorum id est
 in quo nullae vel vixit paucae admo-
 dum excitantur passionibus quae fa-
 cili negotio ceduntur: Et dicitur quia
 superat eorum hominum virtutis sanctitatis
 altitudo.

Crispici autem virtutis status tri-
 bus opponitur videlicet Status nimius
 Incontinentiae, Intemperantiae, et
 feritatis.

Status Incontinentiae id est in quo
 qui peccat scilicet se male agere et de
 factis poenitet.

Status Intemperantiae id est in quo
 iudicium dany est balde deprea-
 tum et cum qui peccat facti o poenitet.

Status feritatis id est in quo quis e

ritu praeudum in diuolutum ge-
neris volutatum ad id in sua coe-
gionem duntaxat praeuitate deprimatur
a. **STATUS** Incontinentiae similis est ci-
uitati in qua sum optimae leges et
boni moribus.

b. **STATUS** Intemperantiae similis
est ciuitati quae praeuacat bonum sed
leges.

c. **STATUS** frivolutiae similis est ciuita-
ti in qua laudari sum inmanisq; mo-
res.

Caput Quartum de virtutibus et vitij diuisione

d. **VIRTUS** primo diuiditur in naturalem
et supernaturalem tantum praeuabilem
qualiter est habitus et in acquisitam, seu

nōa civibus parabilis qualis est
fortitudo

Secundo dividitur virtus in eam quae
trahatur circa aliena et Iustitia, et
in eam quae occupatur circa propria et
temperantia.

Tertio dividitur virtus in cardinales
quales sunt Iustitia, et in annexas cardina-
les quales sunt Scientia, quae est annexa
Iustitia.

Quatuor autem sunt virtutes car-
dinales, nempe, prudentia, temperan-
tia, fortitudo, et Iustitia in q̄b. Et haec in
cardinibus et tota virtutum humanarum virtas
honestas, et ad quae reliquae virtutes
quodammodo educantur.

Virtutum multae quoque species ha-
bent, primo enim dividitur in virtutem quae
nocet alteri, et in iustitiam, et in virtutem

quod nomen ipsi precantur: Et tunc per auctoritatem
a secundo dicitur dicitur in, et tunc
alio quod existeret in mente Et tunc per auctoritatem
tunc in, movetur quod in, et voluntate existeret
Et tunc movetur.

8 Certio diuiditur in vitium per secessu
qualiter & prodigalitatem: et in vitium
per defectum cuiusmodi & auaritia.

Caput Quintum

De

Prudentia

Prudentia est virtus cardinalis
ii) consultando de rebus humanis
qualiter se habere possunt occupata

① C' est sur l'involution au-dessus de
la lettre nimmouy, éuboulia, σύνεσις, &
πρόμη.

^c εὐβουλία ἐγκαταλείπει

beuandi de negotijs moralibus.

ΣΥΝΕΣΙΣ ἔστιabilitas bene iudicandi
de rebus agendis secundum leges cōse-
cratas ἡ δὲ ἡ ἀβιλίτα ἔστιabilitas ferendi iustitiae
iudicium de iis rebus quae nulla lege
dum determinata, & tamen in praxi
venit.

Vitia prudentiae opposita duo sunt
vicia, scilicet excessus videlicet astutia
scilicet calliditas alibi vero defectus
videlicet im prudentia, scilicet stoliditas.

Capitulum Sextum de temperantia

Temperantia est virtus moderans
in quibus modum adhibet voluptatibus
sensuum & rationum maxime vero
in gustu & tactu.

Quatuor sunt virtutes annexae
temperantiae.

temperantia nimium abstinentia
 sobrietas, castitas, et pudicitia: duae
 priores moderantur voluptates quā
 tuas: duae vero posteriores temperantur
 circa voluptates tactus ad modici-
 tatem temperanda.

- ¶ Vitia temperantiae opposita duo sunt
 unum per excessum nempe intem-
 perantia alterum per defectum nem-
 pe stupiditas seu insensibilitas.

Caput Septimum de fortitudine.

- ¶ fortitudo est virtus cardinalis quae
 temperat circa dolores et terrores, ma-
 dimesq; circa bellicos et repentinās
 ¶ Illi sunt praecipui actus fortitudinis.
 primus est aggressio, alter est tolerancia.
 ¶ ad aggressionem duae potissimum

virtutes requiruntur nempe fiducia
et magnificentia.

fiducia est virtus per quam homo fortiter et
prompto paratoque animo ad res arduas
et difficiles aggreditur.

magnificentia est virtus per quam
homo fortiter et strenue et generose, etque precebus
constantemque sequendicem tenet quae
semel aggressus est.

Ad tolerantiam duas etiam virtutes
desiderantur nempe patientia, et per
severantia.

patientia est virtus per quam homo
habeat aequo animo mala tolerare, nec rem
difficultatis obtemperare.

perseverantia est virtus per quam
sic afficitur animus homini fortiter et diutius
naeque molestiarum per sessionem
perfrangatur.

Ad vitia fortitudinis opposita duo sunt
namque per excessum scilicet audacia, seu
temeritas; alterumque per defectum nempe
timiditas seu pusillanimitas.

Caput ultimum

De Iustitia

- b Iustitia est virtus cardinalis inclinata
voluntatem ad reddendum unicuique quod suum est.
- c Duplex est Iustitia una legalis, altera
particularis.
- d Iustitia legalis seu generalis est vir-
tus per quam procuramus bonum pu-
blicum reddimus prout oportet ad legem
obsequium.
- e Iustitia particularis seu specialis
est virtus per quam procuramus summe ad
procurandum bonum privatum alterius
quod secundum iustitiam rationis tenemus
procurare.

Iustitia particularis est virtus duplex a
 qua commutativa, alia distributiva,
 Iustitia commutativa est virtus qua
 procedit commutationibus, pactis, et con-
 tractibus; confertque accipitque et accipi
 endumque eo quod expenditur puta ma-
 cimonium cum pretio.

Iustitia distributiva est virtus pro
 qua iuste bonum et malum distribui-
 tur pro cuiusque merito, et demerito.

Virtutes quae pugnant adversus Iustitiam
 et opponuntur Iustitiae commutativae
 in fraudem, et in suam; et opponuntur Ius-
 titiae distributivae in accipio pro so-
 nantibus. Et haec

De

Moralium compendio.

Compendium Logicū Præfudia

Quid sit huius discipline nōia scilicet
 ut logica, et Dialectica dicitur logica
 a nōie quæco λόγος qđ ē sermo. Sic dicitur
 logica ē dicitur circa sermonem in di-
 hie dicitur dicitur dicitur dicitur
 dicitur quæco διαλέγομαι qđ idem ē ac dis-
 seruo quia huiusmodi dicitur dicitur
 obiectum ē id circa qđ facultas, et
 habitus occupatur: dicitur duplex ē
 materiale, alterum formale.
 obiectum materiale ē materia, seu eade-
 ipsa quæ precipitur aut attingitur
 a facultate, et ab habitu.
 obiectum formale ē eadē sub qua
 obiectum materiale attingitur: v. b. malū

civiumque est obiectum morale et sensus
in sensu et de colore seu visibilitate et ob
iectum formale visus.

hinc liquet obiectum morale logicum
est mentis operum formale et de
habitudine in mentis operum inducendum
Logica definitur scientia practica
quae circa mentis opera et doctus
quatenus sum ad sensum dirigenda
Logica dividitur in naturalem et arti
ficialem.

Logica naturalis est vis quaedam a natura
ingenita per quam possumus habere vi
ne et illo autem subsidio definire, divi
dere et argumentari. Sed o sine cu
corum saltim absque et vice for
midine.

Logica artificialis est habitus logi

ca naturali succedente longo studio
 persistenciaq: laboris compunctus et
 inde beneficio potest quia sine difficul-
 tate, errore, aut ~~saltem~~ absq: errore
 summum definiri, dividere, et argu-
 mentari.

Logica artificialis subdividitur
 in docentem, et studentem.

Logica docens est habilitas quaedam
 prescribendi regulas bene defi-
 niendi, dividendi, et argumentandi.

Logica stans est habilitas quaedam
 standi regulis a logica docente pres-
 criptis, et adq: hinc illi maxime esse
 applicandi.

Finis logicae summe mentis opera
 per regulas logicae ad se invicem directae
 hoc dialecticum compendium qua-

hinc absolutus disputatōnib? in
 quavny prima de uniuersalib?
 2^a de secunda de categoriis, 3^a de hētia
 de p^opositione, 4^a de diuisionē
 in quanta deniq? de instrumentis
 sciendi & obla faciend.

Disputatio prima

De

uniuersalib?

Quæstio prima

De

uniuersalib? generatim

Caput primum

De

noīe et definitione

uniuersalis

uniuersale quæ vocatur

το καθόλου ὅτι διὰ τοῦτο δεῖ δεῖσθαι διείκτως,
 ἢ ὅτι καὶ ἐν ἑνὶ ὅλῳ αὐτοῦ ἀντιφασίαν
 διακρίνεται ὅτι διὰ τὴν ἐν ἑνὶ ὅλῳ
 πολλὰς κοινότητας, καὶ πολλὰς προδι-
 κτάς, διὰ τὴν προδικτὰν ποσὴν ἀντι-
 φασίαν ὅτι δὲ.

Ὁμοίως δὲ ἐν ἑνὶ ὅλῳ αὐτοῦ
 ἀντιφασίαν ἢ πολλὰς ἐν ἑνὶ ὅλῳ, καὶ
 διὰ τὴν
 διείκτως, ὅτι αὐτὸς ἐν ἑνὶ ὅλῳ
 εἰς, δεῖ ἀντιφασίαν ἀλλοῦ ὅτι κοιν-
 εῖα πολλὰς, καὶ ἐν ἑνὶ ὅλῳ
 additur; αὐτὸς ἀντιφασίαν ἢ
 πολλὰς, quia ἀντιφασίαν ἐν ἑνὶ ὅλῳ,
 necessitas ὅτι ἐν ἑνὶ ὅλῳ πολλὰς
 καὶ sufficit ἐν ποσὴν ἢ.

additur; ἐν ἑνὶ ὅλῳ, ὅτι ἐν ἑνὶ ὅλῳ
 ὅτι, καὶ αὐτὸς σημασίαν. ὅτι. ὅτι

uniuersae compoſiti. p̄terea à paulo quia
 tunc nō ē, tunc ſignificatio hōis nō ē
 aīa l. rāa aīa ē tūq; conueniē.
 additur, diuiſiō, id ē tunc diui
 ſiōis, & multiplicatiōis. Atq; ad
 rāa nō ē uniuersali ē ſufficiē tū
 pluribus uniuersae conueniē ē
 p̄terea nō ē tū illiē mul
 tiplicatus, ac de ſi ē in numero plu
 rali p̄dicatus cuius conditione
 defectu nōa diuina et tū pluribus
 p̄sonae ſanctiſſimae trinitatis
 conueniē ē tamen uniuersali ē
 quia in illiē ē multiplicatus, nō
 de ſi ē in numero plurali p̄dicatus

Caput ſecundum

De

Diuiſione uniuersalis

Universale duplex & unum completum
 & unum incompletum
 Universale completum illud est quod per
 se habet in se universalem libet exprimitur
 in quolibet proposito universaliter. Et in ois hoc est ad
 Universale incompletum illud quod
 unico dumtaxat homino exprimitur: Et

hoc aial.

Quintuplex est universalis generat
 ratione sumptum utitur universaliter
 in causando, in significando, in regendo
 sentiendo, in essendo, & in predicando
 Universale in causando illud est quod
 cum sit unum & unum tantum producat
 effectum: Et dicitur, sol.

Universale in significando illud
 est quod cum sit unum multum significat
 Et dicitur, qui quae oia nra equina in

diuidua significat.

Universale dicitur representando illud quod cum sit unum multa representat. Et speculum.

Universale in essendo illud quod cum sit unum pluribus tamen in eis aut in eis potest

esse una humana quae in eis potest pariter

Universale in predicando est illud quod cum sit unum pluribus tamen potest attribui. Et aliquid quod potest attribui quo, licet in eis.

Universale dicitur in essendo dicitur in praedicando

dicendo diuiditur in genus, species, differentiam, proprietatem, et accidentem. Quae quae vulgo in scolis docentur quinque. Bonae Porphyrii dicitur quinque predicabilia. Sed de specie iam nobis est agendum.

Quaestio altera

De

Universalibus Speciebus

Caput primum

De Genere.

- a Genus est cuius dicitur quod aptum est predicari
ei in quid de multis speciebus differentiis. E.g.
animal est genus quia de multis speciebus puta
de homine ac bellua potest predicari in quid,
sed concludi ad questionem factam pro quid
quaerenti cum in quid sit homo, quid bellua, ap-
posite concluditur hominem esse animal belluam esse animal
b quare et quoniam dicantur species differre
c inde eo et speciebus differre quare in genere
conveniunt, et discogam pro aliquam
differentiam. Sentientia legem de homine et equum
qui in genere nimirum in animali conveni-
unt, discogam edo pro differentia et
sentientia puta pro rationalitate et irra-
tionalitate.
d Duplex est genus superius et inferius

et, et subalternum.

GENUS superius dicitur generalissimum a
 illud quod ita genus est in nullo modo dicitur
 species, et illud quod nullum superius est
 aliud genus agnoscitur qualiter est substantia
 GENUS subalternum dicitur intermedium b
 aut interiectum illud quod simul habet
 rationem generis et species sed subdistinguitur
 de respectu: et aial quod respectu suffi-
 ciunt puta homines et bestiae secundum ra-
 tionem generis et de respectu superius
 etiam puta viventes aut corvones
 secundum rationem species.

Caput Secundum

De

Species.

Species duobus modis definitur c
 primum per hoc.

PRIMO dicitur definitio unius soli d

qd subiectus generis, et de quo genere
predicatur in quid. &c. Equum est species
quia subiectus generis nimirum animalis
et de quo animal predicatur in quid.

^a **Secundo species definitur** cuius
satis qd aptum est predicari in qd de mul-
tis solo numero differentibus. Et hoc qui
de Platone & Socrate predicatur in quid
quodlibet eorum quid sit Plato quid Socras
ita, apposite condictum platoni est
hoc Socrati est hoc.

^b **Quales** quoniam dicantur solo
numero differentes.

^c **Condeo** et differere solo numero quae-
cumque sunt in se species, et eorum
cuiusque habent essentiam pro
dico sic tamquam pluribus numeran-
tur et potius et paulus qui licet

videtur esse Species, et videtur non
 esse Essentia, propter quod
 Subordinandum est Superiori.

PRIO Definitio Species conuenit cum
 Species tunc Subalterna tunc Infima
 posteriori vero conuenit soli Species
 Infima.

SPECIES itaque duplex est una Subal-
 terna, altera Infima.

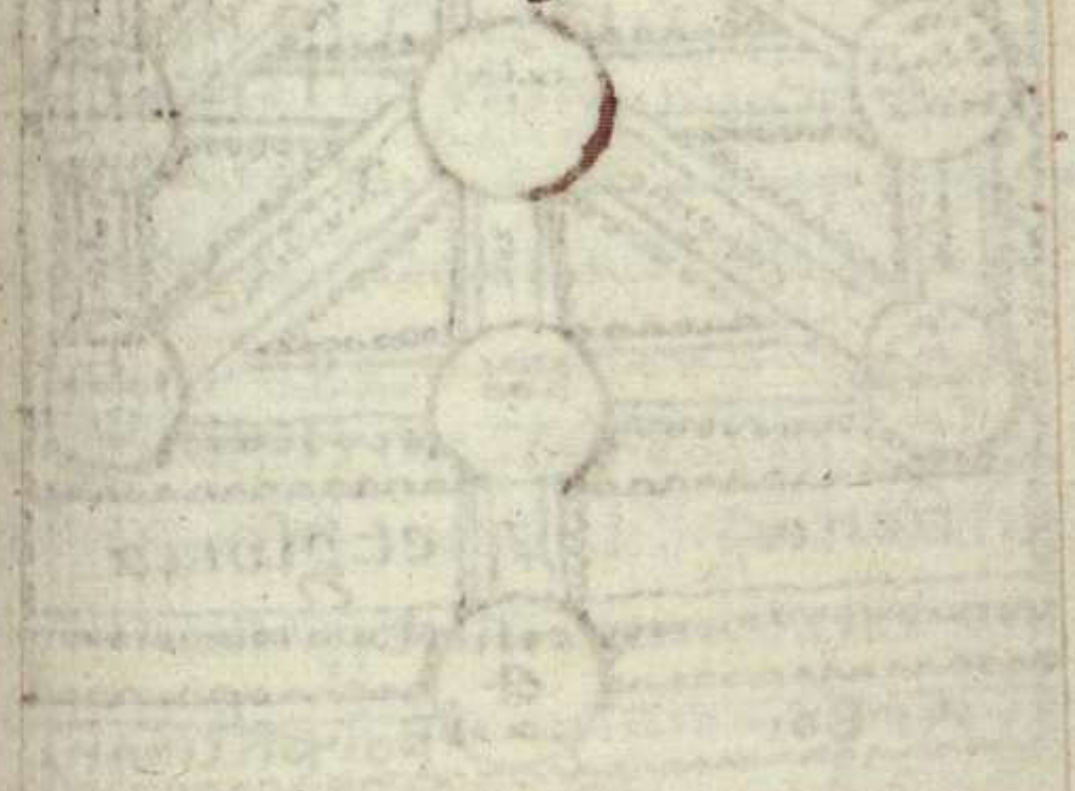
SPECIES Subalterna dicitur quia
 simul generatur Species et dicitur
 Species itaque dicitur quia
 generatur Subal-
 terno.

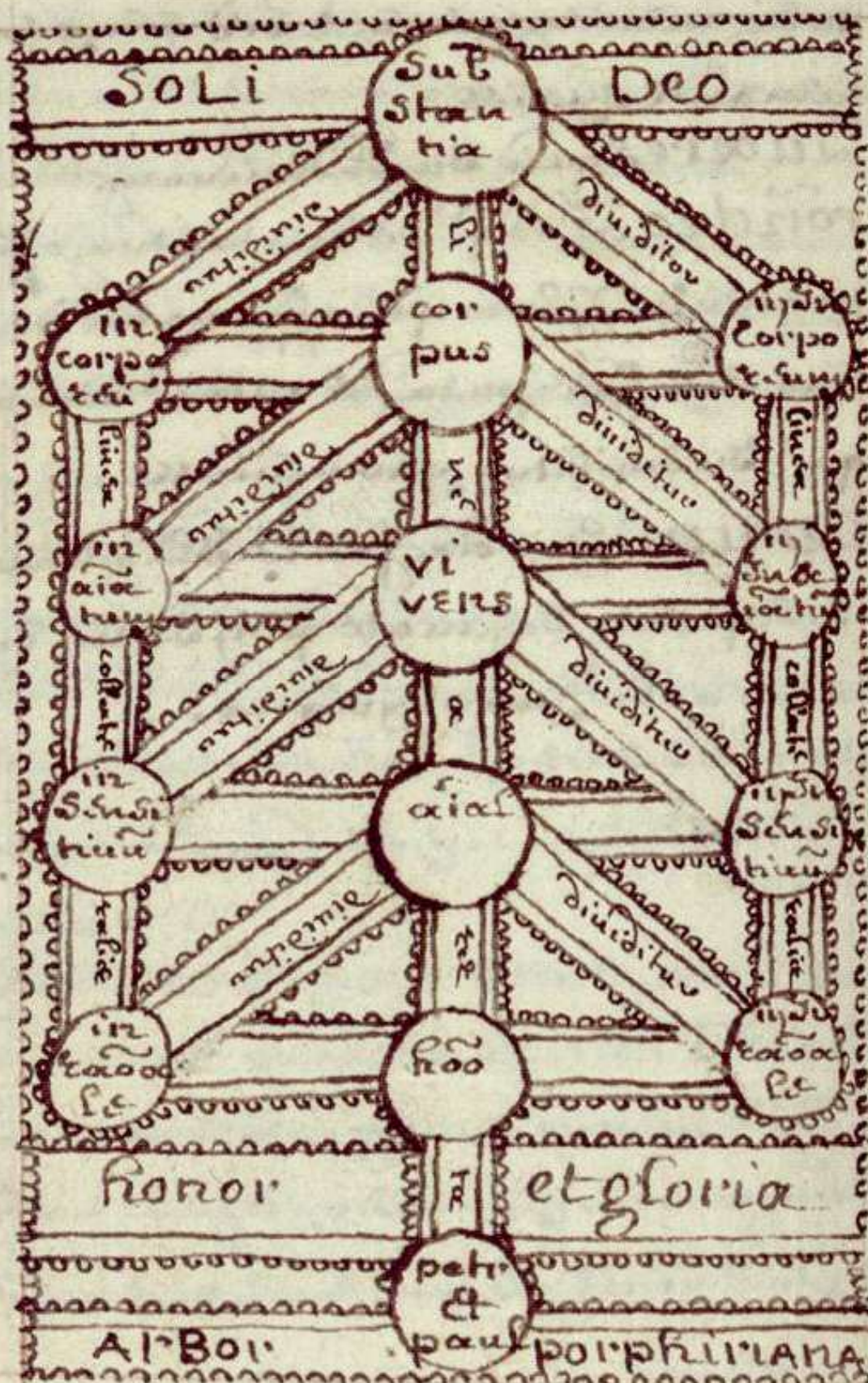
SPECIES Infima seu Specialissima
 dicitur quia ita Species est et
 in ratione sui generis qualiter est homo qui
 dicitur cum Superioribus iuxta analogiam
 et dicitur et dicitur cum Inferioribus iux-
 ta analogiam et paulo confectus
 nunquam

subi rationem generalem sed semper
emanant specie.

Quæres quid sit Individuum?
pondeo id quod de uno tantum affi-
matum est Plato qui affirmatum de
uno solo fuit puta de autove dialogi
qui inscribitur Parmenides.

Verum hoc oia facile Eligen-
tu de sequenti schemate quod in scolis co-
catur ab eo porphyriana.

Directa dicitur seu media huius
 subiecti linea continet Supremum ge-
 nus, genera subalterna et species sub-
 alternae, speciesque Infima et Indi-
 vidua. Dicitur etiam linea Directa seu col-
 lectiva huius subiecti continere
 differentiam generum, divisionem et spe-
 ciem constitutionem.

Caput tertium

De

differentia

Differentia generativa quod dicitur
 dicitur, et dicitur ab alia quo dicitur
 huiusmodi admittere differentia, ni-
 miumque contra, a maxime contra
 Differentia contra eadem dicitur
 ratione per quam eadem differat ab alia
 et alia dicitur et dicitur per
 quam per se dicitur et dicitur
 huiusmodi et dicitur et dicitur

quid esset.

Differentia propria est accidens in
significabile et **proprium** per quod esse
enim differt ab alio; in nigredo per
quam albus per se distinguitur a gallo

Differentia maxime propria est
ea quae est essentialiter constitu-
ensque distinguere ab alijs omnibus. Et ratio
necessaria quae hoc est essentialiter
constituit ac distinguere ab omnibus alijs.

De sola differentia maxime propria
hic nobis est sermo.

Differentia est unius soli quod ap-
tatur ad multas species in mundo
differentibus? predicavi in qualitate essen-
tialiter; Et sensivimus quod de multis
speciebus differentibus? puta de hominibus
et beluis, in qualitate essentialiter predi-
catur; quoniam hi cum in qualitate essen-

habitu vniuersali sui hōo apposite conde-
hū ē Sensitiuum.

**Duplex ē differentia una genericā
altera specificā.**

Differentia genericā ē quā con-
stitutū genus prædicaturq; de multis
speciebus differentiib; ē Sensitiuum qd con-
stitutū genus nō pōt aīal ē de mul-
tis speciebus differentiib; puta de hōe & bel-
lue prædicatur.

Differentia specificā ē quā spe-
cies constituitur, & de multis solo nu-
mero differentiib; prædicatur ē rāonale
qd constituitur speciebus nō pōt hōe, &
de multis solo numero differentiib;
puta de petro & paulo prædicatur.

**Caput Quartum
De
Proprio.**

PRIMUM dicitur quatuor modis a philosophis.

PRIMUM primo modo est illud quod convenit soli deo omni. Et grammaticus, et musicus, et philosophus, et solus unus homo est grammaticus aut musicus, sed non omnis.

PRIMUM secundo modo dicitur illud quod convenit omni deo soli, sic omni homini convenit esse bipedi deo soli quia competitur a tribus.

PRIMUM tertio modo est illud quod omni, et soli, deo semper convenit sic convenit et omni et soli homini convenit, sed non semper voluntate.

PRIMUM quarto modo dicitur quod convenit omni, soli, et semper. Et potest esse triplex quae competitur omni, soli, homini et semper, quia unus homo actus solus semper est videtur, semper habet a se.

Et ad evidendum de hoc tanto propo sic
etiam faciemus.

PROPOSITIONE definitur unius saltem
et oportet de multis speciebus et numeris
et differentibus. predicari in quibus et
evidentibus etiam propter et evidentiis de hoc
hincitiam de quo etiam namque. Sum
hoc propositionis etiam propter. oia hoc
et evidentiis, et oia evidentiis et hoc; oia
etiam et hincitiam, et oia hincitiam
etiam.

QUI quinque homini dicantur
etiam propter.

PROPTER etiam qui de multis etiam
etiam, et quorum etiam etiam etiam
late, et latius etiam propter cui
etiam etiam hoc et evidentiis etiam
etiam etiam etiam.

DUPLEX etiam etiam etiam etiam

rium; alterum specificum.

PRIMUM genericum est illud quod de aliquo genere, et de multis speciebus diffinitur? predicatur in quolibet ex eis? et recipitur: et dicitur in eis quod de aiali; cuiusque speciebus? predicatur recipitur.

PRIMUM specificum est illud quod de aliqua specie et de multis solo numero diffinitur? predicatur in quolibet ex eis? et recipitur: et dicitur quod de hoc et de singulis nature humane individuis? predicatur recipitur.

Caput ultimum

De

accidente coi.

accidens coi. a proprio hinc dicitur
cuiuslibet id quod adesse, et abesse, et sub

accidens si separabile est illud
 quod a subiecto nequit dimoueri cum sal-
 tem ita facile in eandem respectu sig-
 ni; iniquo respectu conui-

Disputatio secunda

De

Categorijs.
 Quæstio prima.

De

anteprædicamentis

Caput primum

De

homonymis
 anteprædicamentis dicuntur

ea quæ ab Aristotele ante dicta præ-

dicamenta seu categoriæ exponun-

tur, et quorum notitia plurimum

confert ad categoriæ intelligendæ

et alias quæ solent explicari in au-

[illegible]

hinc ut conuenit nomen, canit.

homonyma a **stomacho** diuiduntur in
homonyma a **causa**, & a **consilio**.

homonyma a **causa** sumuntur quae
ab id. sufficienti causa & imponuntur
et. diuersae nomen. Et hoc, quod quae hinc
& sunt sufficienti fundamento tribuitur
Inui. civili, & Inu. sacro.

homonyma a **consilio** sumuntur
quod & industria imponuntur et. ut
diuersae nomen puta nomen, canit, caelestis,
quod forte ab astrologia impositum fuit
Sideri ob aliquam similitudinem qua
habet cum aiali domestico.

homonyma a **consilio** alia sumuntur
a memoria. Et si quis filium appellat
nomen cuius memoriam tale consilio
nau. & alia sumuntur & si quis
dixerit filium futurum & discendo

similiter, cum dicitur non alicui

Caput secundum

De Synonymis
analogis, et Paronymis

Synonymia dicitur univoca dicuntur
in quorum uno est eorum essentia

non eadem eadem est. b. p. p. et p. et p.

huc sum synonymia est p. et p. quia

consequenter in p. et p. definitione p. et p.

et p. et p. et p. et p. et p. et p. et p.

univoca dicuntur in univocantia

et univocata.

univoca univocantia sunt eorum

quae consequenter est? eadem est p. et p.

et p. et p. et p. et p. et p. et p.

univoca univocata sunt eorum

quae in p. et p. consequenter est p. et p.

non eadem est p. et p. et p. et p.

et p. et p. et p. et p. et p. et p.

analogia dicuntur ea quorum nō ē
cōs, eāo autē nō ē significata talia
sū diuersa multum tamen, similia ē. E. G.
Infima parte hōis, & Infima parte mē-
sae. Sū analogae ē. Dicitur p̄dicit quia
hoc nō ē, P̄t, illis ē cōs & eāo dē nō ē
p̄dicit licet iij, Dicitur diuersa nihilomi-
nus tamen, multum similia ē; Sicut
Infima parte hōis hōis fulsū, &
Sustinet ita parte Infima mēsa mē-
sae fulsū & Sustinet.

analogia diuiduntur in analogantia
& analogata.

analogia analogantia sū vocat
et. Similib. cōs. & eāo, P̄t, quae conue-
niūt Infima parte hōis & Infima parte
mēsa.

analogia analogata sū vocat
et. Similib. q̄t. conueniūt dē nō ē; &

Infima pars huius Infima pars
 minus est quodammodo.

παροιμια dicuntur ea quae ab
 aliquo differentiae causa dicuntur quodammodo
 appellationem habent id est quae differunt
 hominibus ab aliquo nomine a quo devi-
 nantur: Sic a grammatica denomi-
 natur grammaticus & a grammatica.

Quaestio Secunda

De
 Categorijs seu praedica-
 mentis.

Caput primum

De
 Categorijs generatione
 Categoria est nomen quocumque deductum
 ab eo κατηγορεῖν quod est accusare. Et
 de categoria apud Rhetores idem est atque:

altera Secunda.

Substantia prima Equivoca Substantia Singulari, & Individua, & Locutiles sic Patet.

Substantia Secunda Equivoca Substantia Universalis Sive in genere & in specie, Sive in genere, & in specie.

Quatuor sunt proprietates seu affectiones Substantiae.

Prima. Substantia est suscipi magis & minus id est una Substantia est magis & minus Substantia quam altera. & c. Unus homo est magis aut minus homo quam alter licet quilibet sit maior, aut minor.

Secunda. Substantia nihil habet contrarium id est una Substantia est contraria alteri contraria.

Tertia. Substantia est in Subiecto in

hæsiōis movē accidentiū.

quarta. una eadēq: numero sub
stantia & subiectū de hōspiciū
contrariōriū accidentiū. &c. Sed
numero fōrū ēdēq: calōriū mo
do, modo frigide.

Caput tertium.

de

Quantitate

Quantitas definitur accidentis et
quo habet substantia componere et si
extensa id est et sine partibus sine cetera
et in unum posita et una et si in
hæc aliam.

Duplex est quantitas una continua
et altera discretæ.

Quantitas continua est et cuius
partes ei vinculo connectuntur;
qualis est linea cuius partes ei vin

culo quodammodo per puncto inter se co-
pulantur.

Quantitas discreta est cuius par-
tes nullo modo vinculo copulantur qualiter
Enumeratio cuius partem Summa est Summa
discreta.

Quantitas continua est Strenua duplex
nimirum permanens et successiva.

Quantitas permanens est cuius
omnes partes possum simul existere cu-
iusmodi Summa Linea, Superficies, et cor-
pus est Solidum.

Quantitas successiva est cuius omnes
partes nequaquam simul existere possunt
Summa in) perenni fluxu posita ita ut
partes posteriores succedant prioribus
cuiusmodi Summa motus et huiusmodi.

Res sum quantitatis proprietates
PRIMA. quantitas nihil habet con-

hauriunt id est una quantitate est altius
contraria puta superflua una est altius
et contraria.

Secunda. quantitate et subordi-
natio, nec committitur: id est subordi-
natio et minus. et. b. linea una est magis
et minus linea quam altius.

Tertia. quantitate et eadem. et. b. fun-
damentum aequalitatis et. b. in aequa-
litate id est a quantitate et. b. habent
et. b. in aequalitate et. b. in aequalitate. et. b. in
dicuntur aequalia quae eundem habent
quantitatem; et. b. in aequalia quae diuisi-
bilia habent quantitatem. et. b. linea
bipedalis aequalis est lineae altius bipede-
dali in aequalitate et. b. linea pedalis.

Caput Quartum

**De
Relatione.**

Relatō definitus accidens cuius totum
 ē ē esse ad aliud ē. b. paternitas ē ē
 lāo quia totum ē ē ē ē ad aliud sci
 licet ad filium nihil enim patris confert
 paternitatis quam ē. p. p. ad fili
 um effectus.

Clarū Relatō definitus accidens cu
 ius beneficium enim effectus ad aliud ē
 paternitatis beneficium patris effectus
 ad filium.

¶ Summa Summa de observanda in
 Relatōne Scilicet Subiectum fundamen
 tum, et terminus. Subiectum ē illud in
 quo esset Relatō: fundamen tum ē Relatō
 p. h. quam dicitur Relatō: terminus ē
 id quod a Relatōne recipitur.

¶ In paternitate ē. b. hanc tria occurrunt
 primo Subiectum cui dicitur paterni
 tatis puta philippus; secundo fun

dam entium tunc remotum nunc pro
 tentia generandi; tunc proximum
 nunc actualiter generans: tertio denique
 hominum qui est spiritus a patre ni
 hil putat Alexander a Philippo ge
 nitus.

Duplex est relatio una mutua, al
 tera non mutua.

Relatio mutua est cuius conditio oppo
 sita relationi in homine qualiter est pater
 nitatis Philippi cuius conditio filius in
 homine nunc est in Alexandro.

Relatio non mutua est cuius conditio
 opposita relationi in homine qualiter est
 relatio evocativa ad evocatum cui nul
 la conditio opposita relationi in evocato
 rigine nulla in deo datus relatio rela
 tive ad evocatum.

Relatō mutua itē uny duplex ē &
 na aequivaletia, altera disqua-
 lētia.

Relatō aequivaletia ē quā ē
 uny nō ē appellatus ē, utroq; ē. Patē
 ē. Relatō factive ad factive quā ē,
 utroq; factive factive unitate nuncupatus

Relatō disqualetia ē quā
 dū dū uny dū dū appellatus ē,
 utroq; ē. Patē ē. Relatō factive ad filiū
 ē filiū ad patrem, ii) patre dū ē
 factive paternitate dū, filio filiatō.

Qua sum relatōis pēpēctatē.

PRIMA. relatō sum simul nō ē
 ē cognitione nō ē dū ē. hō ē. pēpēctatē.

ē patre quā habet filiū nō ē pēpēctatē.

cognosce tu ē patre quā cognosce
 tu habet filiū.

Secunda. & Patre & filio & fratre in
obliquo casu: puta pater & filius
& frater & filius in hunc modum: pater
pater & filii pater: & omnis filius & pater
filius.

Caput Quintum

De

Qualitate

Qualitas est accidentia a quo esse
denominatur qualesse dicitur candidus
est. pavidus denominatur candidus.
Qualitas dividitur in quatuor spe-
cies quatuor qualitates duplici nomine
expressitum primum dicitur habitus
& dispositio. Secunda dicitur potentia
naturalis & sunt potentia: tertia
nominatur patibilis qualitas est
passio. quarta dicitur appellatus

forma & figura.

habitus est qualitas difficultatis mo-
bilis a subiecto per quam potentia, cui
successu determinatur ad facilius
ad hunc et preceptum operandum. Et fa-
cilitas pulsandi cythararum longo et sa-
pe confirmata.

Dispositio est qualitas facilius mo-
bilis a subiecto per quam potentia cui
successu determinatur quodammodo
ad facilius et preceptum operandum
qualiter et habilitate pulsandi cythara
in manu eius qui habet aut quatenus ten-
tury pulsandi cythararum.

potentia naturalis est qualitas eorum
et aliorum a natura ducta et ad agendum
et ad patiendum et ad resistendum
et ad videndum et ad auditum et ad sentiendum.

maxime.

Impotentia est qualitas infir-
mior a natura infirma est ad agendum
est ad resistendum in eisdem virtutibus
sensu, mollioribus &c.

patibilis qualitas, est qualitas
sensu perceptibilis sed diuturnior
permanensque adhuc sensus subiecto
est tubos autem de hinc per amorem.

passio est qualitas sensu percepti-
bilis sed minus diuturna et subiecto
est sensus adhuc sensus est tubos con-
tractus de virtutibus.

forma est qualitas modificans ac
determinans quantitatem quatenus
tenet in materia, est forma lapidis

figura est qualitas modificans et
determinans quantitatem absque

maior spectatur in circulo.

¶ Tres sunt qualitates proprietates

PRIMA, qualitates habet contrarias;

id est una qualitas potest esse alteri contraria; sic calidum est. frigori est contrarium.

Secunda, qualitates suscipi magis et minus; aqua enim est. potest esse magis aut minus calida.

¶ Tertia, qualitates est fundamentum similitudinis et dissimilitudinis, et

enim dicuntur similia quae eandem obtinent qualitates; dissimilia vero quae diversas habent. est. potest esse con-

traria et similia alteri candido pariter quia eandem rem habet qualitates nigrum et candorem; est vero dissimile pariter nigro quia diversas habet qualitates.

Capitulum sextum De

actione, et passione
 actio definitur actus agens qua-
 tenus est agens, seu accidentis per quod
 constituitur agens in ratione agens
 qualis est illuminatio per quam sol
 constituitur formaliter illuminare.

Duplex est actio transiens una,
 altera immanens.

actio transiens ea est quae est in
 transiendi in naturam substantiam id est cuius
 terminus seu effectus est recipitur in
 principio producente qualis est calor
 factio per quam calor ab igne exci-
 tatur in aqua.

actio immanens ea est quae est in
 sui in naturam substantiam id est cuius

hominum & seu effectu recipitur in
 principio producentes qualia & sunt
 hic per quam nihil producitur extra
 mentem sed cum hominum ut per
 species expressa recipitur in mente.

Quae sunt actiones proprietas
 prima actio habet contrarium, sic
 calefactio &c. contraria est refrigerationi.

Secunda actio suscipi magis, &
 minus, ut caliditas, &c. nunc
 est intensio, nunc remissio.

passio est actus patientis quatenus
 nunc est patientia, seu est accidens per
 quod esse constituitur formaliter pati
 ens, &c. calefactio passiva, seu est
 receptio caloris, aqua dicitur passio
 quia per eam aqua constituitur for

malitiae patientiae.

Caput ultimum.

De

Reliquis praedicamentis

Ubi praesentia est in loco. Scilicet accidentia
per quod est formaliter praesentia in loco
Ubi. Ubi. per se est praesentia per quam
habetur in hoc loco, scilicet a quo habetur per
habetur in praesentia huius loco et non aliter
triplex est ubi nempe est explicativum, et
finitivum et circumscriptivum.

Ubi explicativum est illud quod convenit soli
deus a quo deus habetur in ubi ubi lo
convenit nullisque hominibus definitivum,
aut circumscriptivum

Ubi definitivum est illud per quod est aliqua
totaliter, toto suo loco et tota in qualibet
loco prout qualiter est ubi aia et rationalis
quae tota est in corpore humano et tota

in singulis eius partibus.

Ubi autem consuevit inueniri illud per quod
est aliqua tota & in toto loco & per pau-
tes in partibus loci quales sunt ubi per quod
quod est. Et secundum hoc totum est in
toto loco & secundum eandem sui pau-
tes est in partibus loci.

Quando est accidens per quod est ali-
qua est formaliter in tempore si quod coe-
stet. Et. id est quo habet potentiam in se
hodie dicitur quando

Situs est accidens per quod partes sunt
locatores sunt certo quodammodo dis-
positio in ordine ad partes loci in sta-
tu. Et. id est.

habere si habet et componitur
a corpore adiacente, si est accidens
per quod dispositum aliquid componitur
compositum est tanquam induratum.

hunc. Et tamquam ornamentum. Et
 et togatum, et annulatum

Suæstio ultima

De
 Postprædicatione
 Caput primum

De
 oppositæ
 Postprædicatione dicuntur

de quæ Stating post prædicationem præ
 dicamentorum subiecti Aristotelis in
 nonnulla quorum mentionem facit
 in prædicatione categoriarum facilius illigere
 videtur hæc autem sunt opposita modi
 prædicandi, modi simul, et modi habendi,
 quod. In prædicatione et emissionem adiungitur
 Oportetominus quicunque alio pugnat,
 et. Et disparatur et oppositæ.
 Cernitur disparatur et. Et qui ita

pugnat

pugnare cum uno in eum alij et dicitur
 nāc similiter pugnare possit et. Et
 de quibusdam terminis disputati quia
 inter se ita pugnant in simili ratione
 pugnare possunt cum pluribus alijs
 dicitur et nāc pugnare cum bonis, canis et
TERMINUS oppositus est dicitur qui
 ita cum uno pugnat et o possit simili
 liter pugnare cum illo alio dicitur et
 nāc et. Et calor et frigus. Dum termi
 ni oppositi quia calor ita pugnat
 cum frigore et in eum. Simili ratione
 pugnare cum illo alio dicitur et nāc
 a frigore.

TERMINORUM oppositorum
 quod eundem genus.

PRIMUM genus dicitur qui con
 trariis oppositorum et calor et frigus.

humor & sinceritas.

Secundum eum qui ex latine
opponuntur ex patre & filio domi-
ni & servus.

tertium eum qui per inane
opponuntur ex luce & tenebris, ex veritate
& falsitate.

quartum eum qui contradic-
torie opponuntur ex hoc & non hoc, &
quid & non quid.

Caput alterum de

cæteris postprædicamentis

Modi qd. Enumeratus aliter per

quinq; assignantur ab Aristotele

primus de quo Enumeratus aliter

dicitur perinde tempore sic hinc

magnus fuit per Ludovicum Busto.

Secundus de quo Enumeratus

altero prius & secundi consecutione, sic
 aial prius & hoc dicitur hoo in recte su-
 fectus ergo aial. Ricta autem datus aal
 tamet, recte dicitur ergo & hoo.

Certius dicitur quo recte tua aliam ou-
 dine procedi sic exordium prius &
 navigationis.

quartus id est quo recte tua aliam
 dignitate & honore antecedi sic recte
 prius & subditis, aurore augere.

quintus denique modus prioris est
 quando recte tua prior est altera cau-
 sandi ratione sic sol prior est luce.

Hi quinque modi prioris sequenti disti-
 cto comprehenduntur.

hinc prius, nam prius ordine dicitur honore
 etiamque causato dicitur est prior.

Modi simul id est quod unum dicitur
 simul & eum altero tunc ab Aristote

et plenam habent.

PRIMUS sonus Equae Simul
hinc sonat in Sole & Luna.

Secundus sonus Equae Simul
nata in partibus et filiis a qua
liba alia et ratione mutua.

Tertius sonus Equae Simul
divisione in species eiusdem generis
eius puta homo & bestia quae idem ge-
nus utriusque animalium Simul dividuntur
octo modi habendi et describuntur ab
Aristotele quia esse aliqua puta homo

dicitur aliquid habere octo modis.

PRIMO dicitur habere quali-
tatem et scientiam.

Secundo quantitatem et mag-
nitudinem.

tertio existens et pati.

quarto ornamento et annu-

quinto. ~~governy~~ in Breach. ~~giving~~.

Sexto continetur de pœnitentiâ in com-
muna

мѣна

Septimo possessionem & agrum

octavo deniq: exouēy qui modus a

Bo dictus & licetissime quia vivi

potius habentur ab Exoribus quā

haben erode.

Intensio maior multitudine quae

duum Suba Se Se Inuicem positum

Et maiori multitudine graduum colorum

изъясни,

Remissio t̃ minor multitudo quodam

Intra α δ ϵ ζ η θ ι κ λ μ ν ξ $\omicron$ π ρ σ τ υ ϕ χ ψ ω

Adm. Subiecto Adm. Subiecti paut

Disputatio tertio de

Enuntiazione

Quaestio prima

De
partib? Annuntiationis

Caput primum
De
mentis operatione Uniuersim
sumpta

Cum enuntiatō seu propositio sit
una ex mentis operationibus et in
merito eius explananda ex mentis
operatione Uniuersim sumpta au-
tem.

Operatio mentis est actio per quam mens
cognoscit aliquid obiectum illudque sibi
representat.

Triplex ergo admittitur mentis o-
peratio nimirum simplex apprehen-
sio, iudicium, et augmentatio.

Simplex apprehensio est actio per
quam mens obiectum aliquid intuitu
solo citra ullam affirmationem et ne-
gationem apprehendit videlicet quid

audito uocē *Phia* *Phia* consistit
 in utroque *Phia* appropinquat ut nihil de
 negat aut affirmat.

Judiciū est actio per quam mens
 est aliquam ita cognoscit ut aliquid
 de se aut negat aut affirmat; ut mens
 ita *Phia* appropinquat ut in eodem
 quatuor de *Phia* est affirmat.
Argumentatio est discussio est ac
 tio per quam mens de uno aut plu
 ribus *Judiciis* a se ipsis latet aliud in
 se *Judiciū* est. b. dum mens de hoc
Judicio ipsis a se latet *Phia* est admo
 dum quatuor de *Phia* hoc aliud in se
 ergo *Phia* est amplectenda.
Sunt qui hinc tribus *Judiciis* operationibus
 methodum velut quatuor mens
 operationibus adiungam etiam autem

esse sic de haberi alibi exequitur
 De augmentatōne autē & sim-
 plici appropinquatione dicendum ager-
 e de istis ueritatibus salendi lib. de
 finitionibus & diuisionibus quod pri-
 mo in ueritatibus operantibus & ueritatibus
 exponendum.

Caput secundum

De

signo et uoce.

Signum est quod facultati cognos-
 centi aliud a se representatur. Ita
 res eandem equi appropinquat quae equi
 uerbaliter significat.

Signum primo dicitur in naturalibus
 & positum.

Signum naturale est illud quod ex sua
 natura & modo existendi ab hominibus
 uis aliquid significare & sumere.

ignis generatur de loquax

Signum positivum dicitur arbitrium

illud quod ab hominum instituto et arbitrio

aliquid significat sic hoc dicitur pro fovi

bis et appensum significat binum et cetera

Secundo signum dividitur in duobus

mentale et formale.

Signum mentale dicitur illud quod a

nobis prius cognosci debet quam nos

deducatur in rei altitudinem notitiam qualiter

statum felicitatis magni quod prius debet

nobis innotescere quam nos deducatur in

cognitionem felicitatis magni.

Signum formale dicitur illud quod licet o

cognoscatur nos tam deducatur in notitiam

altitudinis sic spiritus intentionalis dicitur

de a pariter in oculum nos deducatur in noti

tiam pariter quamvis tam et cetera.

Spiritus a nobis o cognoscatur.

Uox generatur et sonus aut animalis

prolatum.

Duplex ē vox una inarticulata altera
dearticulata.

Vox inarticulata est quae cedit syllabae
eius numero & distinguitur ex finitudine & fugitivitate.

Vox dearticulata est quae cedit syllabae
numero distinguitur ex voce aē.

Voces dearticulatae sunt signa positiva
& arbitraria quia significant tantum ex
hominis instituto vel ex eo debet constare quod
esse videtur dicitur sic vocibus? quod dicitur de
gentibus & expressum.

Voces duo significant esse nimirum & con
ceptus si quis enim perscrutari forte voces
hō ē aē rationale duo nimirum quod dicitur
de vocibus significantibus scilicet conceptus
loquentis & ipsae vocēs humanae scilicet ac
ratione praeditae.

Caput ultimum de noē, verbo, et oratione.

Noē definitur vox ex instituto significans
sine tempore cuius nulla vox & significatio

Significari

verbum. Et hoc est institutum significandi
cum aliqua termino differentia cuius
nulla pars est significandi significari

Primo. Et hoc est institutum significandi cuius
aliqua pars est significandi significandi videtur?
Sanctus hoc enim oratio constat duobus. Verbis?
quorum utraque significandi sumptis signi-
ficari illud ipsum quod ante in oratione sig-
nificari.

Duplex est oratio una perfecta, altera
imperfecta.

Primo perfecta est quae perfectum habet
sensum videtur: mentem auditorem videtur?
et omnino.

Primo imperfecta est quae impletum, et
imperfectum habet sensum, quorumque audi-
torum mentem non videtur videtur sensum
tenet ac dubium, et quod ego.

Primo perfecta item duplex est una enun-
tiativa, altera non enuntiativa.

Primo enuntiativa est quae aliquid

affirmat aut negat, vera est aut falsa: hoc
 est. et ad id dictum enuntiatio seu propositio
 Oportet est enuntiatio dictum de qua nec affir-
 mat nec negat, nec vera est nec falsa: et
 statim dicitur quod causa vera.

Quæstio altera

de

natura, divisione, et proprietatibus

enuntiationis

Caput Primum

de

Natura Enuntiationis.

Enuntiatio est assertio perfecta affirmans,
 et negans, seu verum vel falsum significans
 et angelus et in eo ponitur.

Enuntiatio tribus constat terminis. Sub-
 iecto minimorum, prædicato et copula.

Subiectum est illud de quo aliud affirma-
 tur et negatur, seu est illud quod ordinatur con-
 structionis præcedit copulam.

praedicatum. seu attributum est id quod
alibi attribuitur aut negatur attribui; seu
illud est quod subsequitur copulae.

Copula est verbum quo veluti utrum subiectum
et attributum inter se coniunguntur.
 b. hoc propositio *Iustitia est virtus* hic ubi?
 terminus absolutus nam *Iustitia* est sub
iectum quia antecedens copulae *virtus* vero
 praedicatum quia *Iustitia* attribuitur et co
 pula subsequitur idemque particula *est* dicitur
 copula quia ubi praedicatum cum subiecto

Caput secundum de

divisione enuntiationis

Enuntiatio dividitur potest vel ratione quan
 titatis vel ratione qualitatis, vel ratione materiae
 vel ratione formae.

Enuntiatio ratione quantitatis dividitur in
 universalem, particularem, indefinitam et
 singularem.

Universalis est cuius subiectum est
 nunc saltem et affectum signo nunc saltem;

Signa autem unius soli sunt, Δ , ∇ , ∇ , nullus,
Et ois res e' fugitiua.

particularis ex Feminis subiecto, profi-
gitur signum particularis, et signa autem, par-
ticularia sunt, aliquis, quidam, et aliquid,
proinde et candidus.

Unde firmitas est cuius subiectum est quidam
universali sed nullo affectum digno cuius
sali & agnitioni & hoc est doctus.

Singularis est enim subiectum & Singu-
laris est substantia & proprium quod in eo.

Enuntiatio ratione qualitatis dividitur in
affirmantem & negantem in veram & falsam
affirmativa est in qua predicatur affirm
mativum de subiecto in loco est adal.

negans de trij quæ prædicantur negatus
de subiecto & plantæ o & aal.

[illegible]

Exultatio ratione maiore dididit ut in notis

contingentibus & impossibilibus
necessariae est in qua attributur ita
conueni subiecto & o possu & o conueni
videtur & omnipotens

contingens est in qua predicatur ita
conueni subiecto & o possu & o conueni
videtur & coindidit

impossibilis est in qua predicatur ita
conueni subiecto & o possu & o conueni
videtur & coindidit

enuntiatio rationis formae diuiditur in
simplicem & compositam; in absolutam & mo
dalem; in propositionalem & de secundo adiacentem
in oppositionalem & de tertio adiacentem

simplex est in qua constat unico subie
cto & unico predicato & o possu & o conueni

composita est in qua vel subiectum vel
predicatum vel utrumque geminatur & o possu
& o conueni & o admixtum

absoluta est in qua est expressus modus
quo predicatur in se vel o in se subiecto
vel o conueni & o conueni

modalis est in qua est expressus modus

quo predicatur affirmativus vel negativus de
 subiecto in impossibile & secundum de aet.
 Modi autem quatuor sunt nimirum possi-
 bilis contingens, impossibile & necessarius inde
propositio de secundo adiacente est quae
 constat subiecto & verbo quod sicut predicati
 & copulae fungitur: si petuntur eum in qua
propositione eum dicitur & atq; & eum de
propositio de tertio adiacente est quae constat
 hoc subiecto predicato & copula tamquam
 tribus terminis distinctis & dicitur esse
 inmutabilis.

Caput Tertium de

oppositione enuntiationis

Quinq; vulgo numerantur enuntiationis
 affectiones scilicet quantitates, qualitates,
 oppositio conclusio & aequivalentia; de
 quantitate & qualitate iam diximus;
 deinde reliquae supradictae exponendae;
 in hoc capite de oppositione, in sequentibus
 de conclusione & aequivalentia &
 hoc faciendum.

oppositi

oppositio est duarum propositionum eodem
subiecto et predicato constantium pugna
pense quantitatis et qualitatis et
tamque simul.

oppositio quadamlibet est nimium con
traria, contradictoria, subcontraria, et
subalterna.

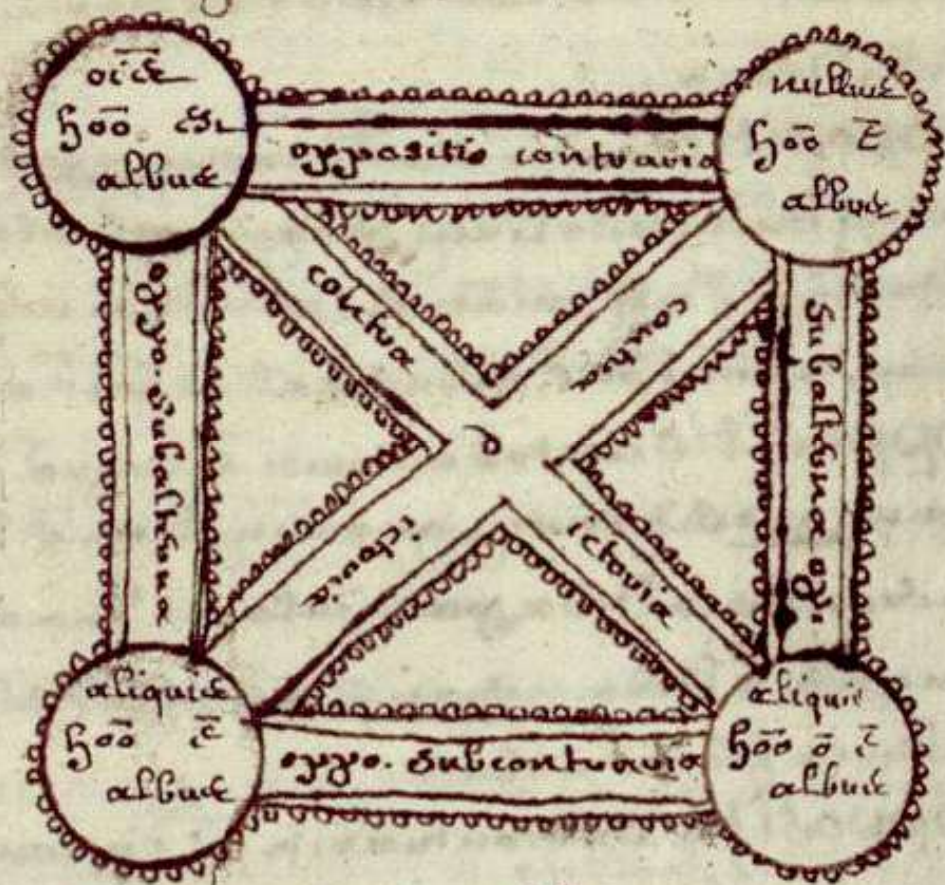
oppositio contraria est duarum propo
sitionum universaliu pugna pense qua
litatis id est affirmacionis pense et nega
tionis, et oia homo est albus, nullus homo est albus.

oppositio contradictoria est pugna dua
rum propositionum quarum una est uni
versalis et altera particularis una affir
mans et altera negans et oia homo est albus
aliquis homo non est albus.

oppositio subcontraria est duarum
propositionum particularium pugna
pense qualitatis seu affirmacionis et
negacionis et aliquis homo est albus, ali
quis homo non est albus.

oppositio subalterna est pugna dua
rum propositionum quarum una est

Unius salis altero pro utitur locum
 tuaq: affirmant et tuaq: negant
 oīe hōo ē albus aliqui hōo ē albus nul
 lus hōo ē albus aliqui hōo ē albus
 Verum, haec oīe conspicua fiunt in
 quatuor schematib.

Capitulum Quartum de

Conversione enuntiacionis
 Conversio in negatio enuntiacionis
 et commutatio enuntiacionis

novum propositionis determinatur eademque
 veritas est affirmativa et negativa verita-
 tis et falsitatis.

EXTRINSECA vero propositionis commutatio
 habet locum in hoc quando predicatum
 fit subiectum et subiectum fit predi-
 catum. Si dicatur nullus homo est laicus
 ergo nullus laicus est homo quoniam pro-
 positionum reciprocarum contradi-
 ctio est. Si dicatur nullus homo est laicus
 ergo nullus laicus est homo quoniam pro-
 positionum reciprocarum contradi-
 ctio est.

TRIPLEX vero ad signatum contradi-
 ctio simplex altera per accidens, et ter-
 tia per contradictionem.

CONTRADICTIO simplex est illa quae de una
 propositione quantitate contradi-
 ctoria est. Hunc modum
 nullus laicus est animal ergo nullum animal
 est laicus.

CONTRADICTIO per accidens est illa quae
 mutatur quantitate propositionis contradi-
 ctoria hunc modum: omnis homo est animal ergo

aliquo alio est hoc: nam propositio conclusa
 est conclusa saltem conclusa est et hoc est propositi
 onis avide.

CONVERSIO pro contrapositione dicitur
 in qua termini finiti finitudo in ter
 minos infinitos derivata dicitur quanti
 tate terminis autem finiti finem infiniti
 quandoque propositio finitudo in infinitum
 est terminus finitudo est equum et hoc est ter
 minus infinitus dicitur pluresque duo
 modi conclusionis omne equum est alio ergo
 omne alio est equum.

Sed quoniam licet quatuor propositiones
 in alio modo conclusionis dicitur
 et sequitur distinctum quo generis conclusionis
 de hoc quatuor propositio in alio conclusionis
 feci simplicitate conclusionis et hoc pro accid.
 et hoc pro contrapositione sic conclusionis tota.
 In hac distinctio habenda est et hoc pro
 propositio et hoc propositio feci et hoc pro
 in quo pro quatuor conclusiones, et hoc pro
 Ad signa propositionum dicitur saltem

affirmantibus. Et unius saltem negan-
tibus, et particularibus affirmantibus, et
particularibus negantibus: quod logici hinc
debent colligere. Et debent deinde deinde
ad idem, et negari, et deinde deinde ambobus
ad idem, et negari, et deinde particularibus ambobus
itaque; hanc prout primi seculi feci
simpliciter convertitur. docet, et
et, quod designantur propositiones unius
saltem negantes et particulariter affir-
mantes debent converti simpliciter.
altera prout primi seculi alio
per contrap. declaratur. et, et, idem
propositiones affirmantes unius saltem
et particulariter negantes convertitur
docet deinde per contrapositionem
alia prout primi seculi alia per
accid in unum. Et, et, quod designantur
propositiones unius saltem tunc affir-
mantes tunc negantes debent con-
verti per accidens.

Sed secundum hoc etiam fieri illustratio huius quod
conuictio hanc propositionem $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$
 $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$ quod est inuoluntate affirmante et modo
in inuoluntate duobus modis per se et per se
feci simplicitate et tunc aduente
propositionem inuoluntate affirmantem
quod designatur per $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$ modis
conuicti inuoluntate per accidens et contra
propositionem: per accidens quod hoc pacto
est $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$ aliquid $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$ $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$
contra propositionem et in hunc modum est
 $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$ $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$ $\text{omnino } \text{omnino } \text{est}$.

Caput ultimum de

equipollentia

Equipollentia est conuictio inuoluntate pro
positionis et oppositae in se habentem alterutrum
oppositum inuoluntate alterutrum negationem
et per se autem dantur et quod ad adiungenda
negationem et aliqua propositio fieri equi
uolentia et cui opponitur quod tunc et quod
per se sequenti de seculo continetur. (aliter
per se contra propositi contra propositi sub

prima regula de propositione contradictoria
 fiam equivalentes ut ego propro
 debet b.b. hanc propositionem contradictoriam
 ois hoo e aal, aliquis hoo o e aal vide
 equivalentes reddere eorum alterutro ne
 gationem praefigat in hunc modum o ois hoo
 e aal e. l. o aliquis e aal

secunda regula de propositione contra
 vicia in eorum eundemq: sensum et obitu
 debet ut ego propro. b.b. hanc propositionem
 contrariam ois hoo e aal nullus hoo e
 aal vide equivalentes reddere negationem
 alterutro postponit in hunc modum ois
 hoo e aal e. l. nullus hoo o e aal

tertia regula de propositione subalter
 nae conciliatur inter se duae adhiberi
 debent utraque quae una propro
 nuda altera postponenda b.b. hanc
 propositionem subalternam ois hoo e aal
 qdam hoo e aal vide equivalentes reddere
 duos eorum alterutro dupliciter adhibere ne
 gationem ita in una propro nuda et altera
 ea postponatur in hunc modum o ois

hōō o ē oōēl bēl o pōayhōō o ē oōēl
 Cunc bēlō dicitur uōhōō pōayhōōi quando
 pōitūo autē dignūy ē pōayhōōi quando
 pōayhōōi copulō.

Disputatio Ultima

De

Instrumentis Sciendi

Instrumentum sciendi ē modus dis-
 sciendi ē oōāō lōā idēy fōē sōuāntē
 Instrumentum sciendi ē oōāō quōē
 ēi pōia ē pōē sē uōē ēēdū clauioūē
 quatuor nūmō autē instrumenta
 sciendi scilicet definitio diuisio argu-
 mētōō ē methodus dē qō dēuēy ē
 agēdūy ē.

Quaestio Prima

de

Definitione et diuisione

Caput Primum.

De

Definitione

Definitio ē oōāō quōē dē lōuōē quid

esse si autem quid vocabulum significet.

Duplex est definitio una nōc altera rē.

Definitio nōc est quae alicuius vocis significacionem & etymologiam exponit, ut cum dicitur definitio amor sapientiae.

Definitio rē est quae rē alicuius naturae & essentiae explicat ut cum dicitur definitio animal rationale.

Definitio rē est iterum duplex una accurata altera minus accurata.

Definitio accurata est inquisitiva est quae rē naturae exprimit adhibitis essentiae libere rē definita praetibet: & haec sola potest autem nominari dictus definitio.

Definitio minus accurata est quae rē naturae explicat sed potest etiam tractare quod sunt & accidentaria videlicet haec potius dicitur descriptio quam definitio.

Definitio accurata est iterum duplex una physica altera dicitur metaphysica.

Definitio physica est quae rē naturae explicat potest praeterea esse dualis physica de materia potest materiae & formae; ut

cuius hō definitio compositum nō est cond
itum et compositum et aīe ratiōali.

Definitio metaphysica est quae nō est
et explicat per partes et essentialiter meta
physicae nō est per genus et differentia
et cuius hō definitio aīe ratiōali.

Præterea præcipue legē definitionis
hæc sunt.

Prima definitio debet et debet et debet
nō id est debet satis cum minus late patet
quod definitum.

Secunda nihil deficiat nihilque redundet
in definitione sed tantum adhibetur id quod
satis est ad nō est et definitione explicanda
Tertia quantum fieri potest definitio sit
brevis modo tamē brevitas est propter ob
servantiam.

Quarta in definitione vitentur voces
ambiguae et metaphysicae.

Caput alterum

De

Divisione.

Divisio est pars per quam et totum in
sua et partes et et vocabulum et et et et et

nisi coactus & distribuitus.

Totum qd dividitur dividitur a dialecticis
appellatur p^o totum & dicitur ii, quare dividitur
in membra divisionis nuncupantur.

Duplex est divisio una vocis altera rei.

Divisio vocis est duplex quare vocis ambigua
in duas p^ote significatur distribuitur: & cum
hoc vocem. Cuius dividitur in a^ol. latitudinem
signum coalescit & p^o dicitur.

Divisio rei est duplex quare aliq^o totum
suas p^otes distribuitur & cum hoc divi
ditur ii, coactus & dicitur.

Triplex est divisio rei una totius & utriusq^o
altera totius essentialiter, & tertio totius
in membris suis.

Divisio totius & utriusq^o est duplex quare totum
aliq^o utriusq^o dividitur ii, p^otes utriusq^o
est & cum hoc dividitur ii, coactus & dicitur.

Divisio totius essentialiter est duplex quare
est aliqua dividitur ii, suas p^otes essentialiter
est & p^otes utriusq^o & p^otes utriusq^o
cum hoc dividitur ii, coactus & dicitur
est & p^otes utriusq^o & p^otes utriusq^o
hoc dividitur ii, a^ol. & r^oales.

Divisio totius Enimvero salis de totius po
tentia licet de e. p. quare Enimvero salis, de su
p. dicitur in sua inferiora id est de sua de p. ut de
substantia & distribuitur: Si cuius aliquid generat
puta sol dividitur in sua de p. dicitur in
g. d. & b. d. u. a. y.

præcipue legat divisione & hoc dicitur.

prima nihil eductum & deficientius.

Secunda. membra dividenda sunt opposita
& utitur in alio includatur.

Tertia divisione membra simul sumpta
adsequenti totum dividuntur.

Quæstio Secunda

De

argumentatione.

Caput primum

De

argumentatione generationis et

De

varijs eius speciebus alijs.

α

Syllogismo

argumentatione & dicitur in qua dicitur ex alio

Inferitur et si quid inferatur hoc est inferentia
in hunc modum hoc est et alio modo hoc est inferentia
est quae definitione patet tria ad argumentum
nam inferentia primi illud ex quo quid col-
ligitur et dicitur antecedens secundum id quod
ab antecedente deducitur et consequens appel-
latur tertium et particula, ergo, et ligatur, quae
et illorum nota quaeque significat consequens
inferentiae antecedentis, et b. ii, ad signatam
argumentum prima propositio appellatur an-
tecedens alia vero dicitur consequens, et tria
particula, ergo, et ligatur, et vocatur illorum
nota

Species argumentum et alia a syllogismo
horum nimirum Inductio, Enthymema, et
dilemma et sorites.

Inductio est argumentum in quo ex sufficienti
plurium singularium enumeratione colligitur
conclusio univocalis in hunc modum: auari-
tia est vituperanda auidacia est vituperanda in-
temperantia est vituperanda et sic de ceteris
igitur ergo de vituperandis.

Enthymema est argumentum constans du-

alij propositionib; quoniam dictum subiectum
 & altera consequuntur sicut & Syllogismus.
 Insuper dicitur & cui altera & proinde datur
 qualitas & consequens, huiusmodi & consequens,
 ergo & finitum: huiusmodi augmentum
 datur hoc propositio atque consequens & finitum
 quod in mente retinetur.

Exemplum augmentum in quo singu-
 larum aliquid de uno aut pro parte simi-
 libus colligitur in hunc modum: David pro-
 nitentia ductus peccati & iniqui impetore
 in ergo & proinde in peccatis si proci-
 dentia exigit.

Dilemma augmentum duplici vel
 multiplici parte constat & cuiusque par-
 tis incommodum concluditur hoc probo:

Si exoritur ducatur, vel pulchrum vel turpe
 ducatur, o pulchrum quia & turpe laborabit
 o turpe quia & pulchrum; ergo satius
 est ducatur exoritur.

Solus de quo datur augmentum a pri-
 mo ad ultimum quod duos aut plures coe-
 ceuat, & quodammodo continui syllogismus

nus extremus & medius

Maximus extremus est ille terminus qui in maiore cum medio coniungitur.

Minus extremus est ille terminus qui in minore cum medio coniungitur.

Medius est ille terminus qui in maiore & minore locum habet ita ut terminus conclusionis dicitur.

Hos tres terminos in sequenti Syllogismo

deprehendere facillimum est

Ma. aal. & bueat.

mi. hoo. & aal.

Co. ergo hoo. & bueat.

Maximus extremus est bueat, minus extremus est hoo, medius est aal.

Caput tertium de

forma syllogismi.

forma syllogismi est dispositio maiore & minore ad concludendum sed duplex est scilicet figura & modus.

figura est maiore & minore id est terminorum dispositio ad concludendum apta dispositio.

Complexa est figura pro triplici dispositione maiore & minore cum terminis.

Prima est illa qua medius dicitur subiectum &

catue

citius & dicitur predicatum ii, hunc modum
 virtus & laudanda

fortitudo & virtus

Ergo fortitudo & laudanda

Secunda est ii, quae medium bicitur predi-
 catum ii, hunc modum.

hanc praevientia & virtus

anavitia & virtus

Ergo anavitia & hanc praevientia

Tertia est ii, quae medium bicitur subiectum

lax & dulcis

(ii, hunc modum

lax & candidum.

Ergo aliqd candidum & dulcis.

Haec tres figurae sequenti bicitulo descri-
 muntur a dialecticis.

(bicit Sub

Sub praeva prima, secunda bicitur praeva, tertia

Modus est una proximior & oppositio

nam dicitur ad concludendum dispositio.

Modi sunt novendecim qui hoc officio

Sic vocabulic ii, species bicitur digressio

declavantur.

baubava et laudanda vii, fivio bava ligiton

et laudanda bicitur fivio mo fivio somonum

et laudanda bicitur festino bava dicitur

festino dicitur dicitur bava dicitur

Ut autem per se faciam habere hanc voca-
bulorum notationem.

adverte primo hanc, i. e. hanc villam
quorum prima maioris, secunda minoris
habet conclusionem, dicitur coacta, si quae
sint, supradicta sunt a me, tunc hanc
habet conclusionem.

adverte secundo villam per predictorum
vocalium constaret hinc quatuor vocalibus
A, E, I, O; quorum duplicem hanc supra dixi
diximus.

adverte tertio novum per primos modos quo-
rum quatuor primi sunt divisi alij duo
quing; sunt divisi ad primam figuram
quatuor sequentes ad secundam dicitur
propter hanc ad tertiam figuram, utinam.

adverte quarto modum dividentem hanc
in cuius conclusionem subiectum minus
est, et hanc per predicatum maius, modum
hanc indidentem hanc in cuius conclu-
sionem subiectum maius est, et hanc
per predicatum minus.

horum omni modorum exempla de

quædam schema subijci

Modi dicti primæ figuræ huius

Ba oia aal & substantia

Ba oia hoo & aal

Ra ergo oia hoo & substantia

Da oia hoo & rationale

Ri aliqd aal & hoo

I ergo aliqd aal & rationale

Cl nullus hoo & irrationalis

La oia risuum & hoo

Reht ergo nullum risuum & rationale

se nullus quoddam & rationale

Ri aliqd aal & equus

O aliqd aal & rationale ergo

Modi dicti primæ figuræ huius

Ba oia aal & substantia

Ra oia hoo & aal

Lip ergo aliqua substantia & hoo

for oia hoo & aal

pls nullus leo & hoo

mo ergo aliqd aal & leo

Da oia hoo & rationale

Ri aliqd aal & hoo ergo

his ergo aliqd rationale & aal

ce nullus hō ē irrationalis

Laiz oī ē ratiōnū ē hō

tas ergo nullus irrationalis ē ratiōnū

fil aliqua hō ē substantia

Se nullus equus ē hō

so ergo aliqua substantia ē equus

Modi sūdicti sūcūda figura hī sum

ca oī ē hō ē rationalis

mes nullus equus ē rationalis

tres ergo nullus equus ē hō

ba oī ē hō ē rationalis

ro aliqd aī ē rationalis

co ergo aliqd aī ē hō

ce nullus lapis ē aī

sa oī ē hō ē aī

re ergo nullus hō ē lapis

se nullus equus ē rationalis

ti aliqd aī ē rationalis

no ergo aliqd aī ē equus

Modi sūdicti tertia figura hī sum

da oī ē hō ē rationalis

rap oī ē hō ē aī

ti ergo aliqd aī ē rationalis

da oī aī ē substantia

cl aliqd aī ē irrationalis

sl ergo aliqd irrationalis ē substantia

se nullus sapiens est a sapiens
 sap ois sapiens est couposit
 con aliquid coupositum est a sapiens *ergo*
 se nullus bonus est infelix.
 Ri aliquid bonus est pauper
 son aliquid pauper est infelix. *ergo*
 Qi aliquid bonus est pauper
 Sa ois bonus est felix *ergo*
 mis aliquid felix est pauper
 Bo aliquid syllogismus est bonus
 car ois syllogismus est augmentatio
 Do ergo aliqua augmentatio est bona

Capitulum quartum

De

Legibus seu Regulis figurarum.

Quaedam leges sunt ois figuris communes quas
 dantur etiam singulis speciebus

Leges ois figuris communes hae sunt.

Prima medium nunquam in medio diatuo
 conclusionis.

Secunda nunquam etiam; potest missa su
 negant.

Tertia nunquam etiam; potest missa su
 particulari.

Quarta si in totum tu et homini in quo

uit syllogismo.

quinta terminus hic ponatur uti so-
piunt expectatur.

Sexta conclusio si quatuor determinatus pau-
ter oppositio autem particularis uti determi-
on. Et unius saltem negant determinat et af-
firmantes quocumque si alterutra premissis
sunt unum si negant aut particularis con-
clusio debet etiam negant et aut particularis
Leges quae in singulis figuris preculia
eius observandas hoc vulgo assignantur
In prima figura quando dicitur con-
cludit maiorem debet et unum saltem et unum sa-
ltem et minus affirmant.

In secunda figura ex pluribus affirman-
tibus nihil colligitur maiorem debet et uni-
us saltem et conclusio negativa.

In tertia figura minus debet et affir-
mativa et conclusio particularis.

Caput ultimum

De

varijs speciebus syllogismi.

Syllogismus primo dividitur in illa

tiuum & probatiuum.

Illatiuus id dicitur qui probat & ratione formae

probatiuus id dicitur qui probat & ratione materiae

Secundo diuiditur Syllogismus in **absolutum** & **modalem**.

absolutus id est qui constat **propositionibus** absolutis.

Modalis id est qui constat **propositionibus** modalibus.

Tertio diuiditur Syllogismus in **directum** & **indirectum**.

Directus id est qui quae si & etiam & ad secundum
exspectationem audituum concludit qualiter est
Syllogismus factus in Barbara.

Indirectus id est qui quae si & etiam & ad secundum
exspectationem audituum concludit qualiter est
Syllogismus factus in Barbara.

quarto diuiditur Syllogismus in **demonstratiuum**, **dialecticum** & **sophisticum**.

Syllogismus demonstratiuus id est
monstratio recte definitus Syllogismus
constans **propositionibus** rectis & veris, qui
conducit ad necessarium.

Duplex est demonstratio **negatiua** & **affirmatiua**,
altera a posteriori.

Demonstratio a priori est in qua post
 eius demonstratum per primum seu est in
 qua effectus demonstratur per causas
 puta videndi facultas per rationalitatem
 in hunc modum: omne rationale est videns sed
 omne homo est rationale igitur omne homo est videns
Demonstratio a posteriori est in qua
 primum demonstratur per posterius seu in
 qua demonstratur causa per effectum
 ut si quis demonstrat lapidem esse quare
 quia descendit.

Effectus demonstrationis est veritas que
 definitur cognitio certae evidencie rei vel
 essencie per experientiam causas.

Syllogismus dialecticus qui topicus
 seu probabilis dicitur est syllogismus
 qui constat propositionibus probabilibus

quique parva opinionum.

Illud autem dicitur probabilis quod probatur
 omnibus aut pluribus aut sapientissimis

Syllogismus sophisticus id est qui si
 dictus constat propositionibus veris et
 recte concluditur: nec tamen per se constat
 nec recte concluditur.

Quæstio octava.

De

Methodo

Caput primum.

De

Definitione, et divisione methodi

Methodus est ordo occupator in dirigendis
 pluribus definitionibus divisionibus con-
 tractionibus & augmentationibus ad unum
 eundemque finem pertinentibus.

Methodus duplex est una inductiva, al-
 tera dispositiva.

Methodus inductiva est per quam qua-
 si itus ad contractionem & per quam definiti-
 ones divisiones, propositiones, & aug-
 mentationes primum adinveniuntur.

Methodus dispositiva est per quam
 quasi itus ad primum & cuius minist-
 erio definitiones divisiones propositiones
 & augmentationes inveniuntur in optimo
 ordine diriguntur.

Methodus inductiva per se contraria
 est itus similitudine quia similium simi-
 litudo est dissimilitudine quia dissimiliu

disimilitudo ratio, compositione quia ex to
to habet innotescum, resolutione quia to
tante habet illigitur et omnino effectus
de causis, testimonio quia credendum est
probit, bonis, et amicis.

Methodus protracta dividitur in metho
dum disputandi et respondendi Sed de utraque
methodo agendum est proximo capite.

Caput alterum

De

disputandi, et respondendi methodo

Duplex. De disputandi et respondendi ratio;

Una vetus et altera recens.

Vetus ex illis, quae propositiones et objectiones

interrogantur et responsiones accipiuntur

tuo maxime altera pro etiam, cum o

hunc in modum, nunc virtute obide

tuo duobus virtutibus oppositis; respondetur

etiam; nunc virtute contraria et virtute con

dicta etiam duo virtutes obide

duobus virtutibus oppositis.

Primum sum hunc disputandi

etiam in dialogis Platonis.

acceptionibus et fallacijs nisi recte sit cum
 protens et impuditioni quibus auditores
 deusum ac victum ^{habent} causas ne tunc
 etiam studio abiciatur nisi causam bonam
 arguat monitionem; quamvis.

Officia condicendi ^{pro} faciem, salutem 03
 ac laudem aduersarij seu commilitonij
 respectu bonae fide totam eius argumentatio-
 nem antequam solutioni succumbat; de-
 hendat motum et formam syllogismi et ques-
 tionibus et interrogacionibus ad rectorem
 formam substituit causas sibi, coactas;
 et responsionem adhibet propositionem
 seu maiorem et minorem admittat quam de-
 pendet assumptionem seu minorem cogi-
 tatione tacta et videtur effugium sibi pa-
 teret aliud a propositione negatione
 et hoc

De

Logico compendio

Scribebat Michael Guillois

anno aetatis decimo octavo.

